89. Keskiviikkona 23 päivänä kesäkuuta 1993

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

S.

Ainoa käsittely:

1) Muistutus valtioneuvoston jäsenen virkatoimen lainvastaisuudesta 2118

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5
Ministerivastuulain 6 §:n 2 momentin mukaisen selityksen antaminen

2) Suomen itsenäisyyden juhlarahaston SITRAn toimintakertomus vuodelta 1992 2124

Kertomus n:o 2
Talousvaliokunnan mietintö n:o 25

3) Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 1992 ..... „

Kertomus n:o 1
Talousvaliokunnan mietintö n:o 26

Esitellään:

4) Hallituksen esitys n:o 90 Pohjoismaiden välillä tehdyn yhteistyösopimuksen muuttamista koskevan sopimuksen hyväksymisestä 2137

5) Hallituksen esitys n:o 91 laeiksi sotilasmajoituksesta annetun lain, sotilaskyydityksestä annetun lain, hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sotavoiman tarpeisiin annetun lain ja sotaväen kunniatuomioistuimista annetun lain kumoamisesta „

S.

6) Hallituksen esitys n:o 92 laiksi nuorista työntekijöistä 2138

7) Hallituksen esitys n:o 93 laiksi työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain 22 §:n muuttamisesta sekä laiksi syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien rekisteristä ..... „

8) Ed. Rädyn ym. lakialoite n:o 29 laiksi teatteri- ja orkesterilain 3 ja 5 §:n muuttamisesta ..... „

9) Eduskunnan kirjaston kertomus vuodelta 1992 (K 8) 2141

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alho, Andersson, Apukka, Astala, Bell von, Donner, Haavisto, Hassi, Jansson, Jurva, Kallis, Kauppinen, Kemppainen, Komi, Laaksonen, Lahtinen, Lamminen, Laurila, Luttinen, Morri, Ojala A., Pelttari, Pietikäinen S., Pokka, Polvi, Rajamäki, Rehn E., Rehn O., Riihijärvi, Rossi, Savolainen, Tennilä, Tuomioja, Turunen, Vanhanen, Viljamaa ja Vähäkangas.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Alho, Vanhanen, Lahtinen, Rehn O. ja Laurila.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia ed. Astala sekä yksityis-

asioiden takia edustajat Apukka, Haavisto, Jansson, Jurva, Komi, Laaksonen, Morri, A. Ojala, Polvi, Rajamäki, Savolainen, Turunen ja Viljamaa sekä tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien takia edustajat von Bell, Kemppainen ja S. Pietikäinen sekä yksityisasioiden takia edustajat Andersson, Lamminen ja Pelttari.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 256, 267, 268, 271, 274, 286 ja 293. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Muistutus valtioneuvoston jäsenen virkatoimen lainvastaisuudesta

Ministerivastuulain 6 §:n 2 momentin mukaisen selityksen antaminen
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5

Puhemies: Eduskunta päätti 14 päivänä kesäkuuta pidetyssä istunnossa kehottaa entistä kauppa- ja teollisuusministeriä Kauko Juhantaloa antamaan eduskunnalle eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja oikeuskanslerin sekä eduskunnan oikeusasiamiehen virkatointen lainmukaisuutta annetun lain 6 §:n 2 momentissa säädetyn kirjallisen tai suullisen selityksen perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 5 käsitellyn muistutuksen johdosta.

Ed. Juhantalon ilmoitettua haluavansa antaa eduskunnalle suullisen selityksen annan nyt puheenvuoron ed. Juhantalolle.

Ed. Juhantalo: Herra puhemies! Eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja oikeuskanslerin sekä eduskunnan oikeusasiamiehen virkatointen lainmukaisuutta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettuna selityksenä pyydän saada lausua seuraavaa:

Ed. Jaakonsaari ym. ovat 20.10.1992 päivätyssä kirjelmässä esittäneet minua vastaan ns. ministerivastuulain 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun muistutuksen. Muistutuskirjelmän johdosta perustuslakivaliokunta on antanut mietintönsä, jossa katsotaan, että olen yhdistänyt omat taloudelliset asiani toimintaani Tampella-konsernista Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankille aiheutuneen vastuukeskittymän purkamiseksei ja että olen siten menetellyt ministerivastuulain 7 §:n tarkoittamalla tavalla lainvastaisesti.

Kiistän toimineeni asiassa millään tavoin lainvastaisesti.

Käsiteltäessä tätä asiaa edellisen kerran 14.6.1993 täysistunnossa, jolloin esiteltiin perustuslakivaliokunnan mietintö, kuuntelin jokaisen käytetyn puheenvuoron. Keskustelun päätteeksi käytin vapaamuotoisen suullisen puheenvuoron, jossa halusin lyhyesti selvittää eduskunnalle, mitä tässä asiassa reaalisti on tapahtunut. Jo silloin ilmoitin, että mikäli asia etenee ennakoitavissa olevalla tavalla, tulen käyttämään myöhemmin minulle kuuluvan mahdollisuuden selityksen antamiseen. Kuten jo tuolloin mainitsin, tämä selityspuheenvuoro on enemmän juridinen, vaikkakin täsmällisen juridisen puheenvuoron käyttäminen on tässä vaiheessa vaikeaa, koska ei ole olemassa mitään yksilöityä syytettä minua vastaan.

Muistutuskirjelmässä viitataan Mauno Saaren kirjaan Minä, Christopher Wegelius. Kirjan osalta on syytä todeta, että minuun kohdistuvat väärät väitteet ovat ainoat kirjassa laajempaa mielenkiintoa herättäneet kohdat. Kirjaa onkin pidettävä Wegeliuksen puolustuspuheena hänen johdollaan toimineen SKOPin asiassa. Puolustuspuheenvuoro olisi ehkä jäänyt täysin huomiotta, ellei siinä olisi ollut minua koskevia virheellisiä väitteitä. Toisaalta huomio ei olisi ilman perusteettomia väitteitä kiinnittynyt pois hänen toimistaan eikä näin ollen kirja olisikaan toiminut Wegeliuksen toiminnan ymmärtämystä lisäävällä tavalla, vaan päinvastoin. Pohdittaessa Wegeliuksen puhdistautumista minuun kohdistuvilla syytöksillä on syytä todeta, että yhteiskunnan varoja on jo tähän mennessä tarvittu Wegeliuksen aiemmin johtaman SKOPin tukemiseen noin 32 miljardia markkaa eli lähes koko Suomen valtion yhden vuoden tuloverokertymän verran.

Todettakoon vielä Mauno Saaren laatimasta Wegeliuksen puolustuspuheesta, että tietojen on ilmoitettu perustuneen Wegeliuksen muistiinpanoihin. Muistiinpanojen tekemisen reaaliaikaisuudesta ei ole selvyyttä. Joka tapauksessa on ilmennyt, että muistiinpanoja on muutettu jälkikäteen.

Kauppa- ja teollisuusministeriössä oli virkamiestasolla vuoden 1990 keväästä lähtien jouduttu tekemisiin Tampellan ongelmien kanssa. On ilmennyt, että jo tuolloin oli lähtökohtana,

että raskaan konepajateollisuuden rakenteelliset uudistukset tehtäisiin yhtiöiden välillä käyttämättä tähän valtion varoja. Vastoin perustuslakivaliokunnan puheenjohtajan täysistunnossa lausumaa voin todeta, että itse en ollut missään tekemisissä ennen 6.6.1991 Tampella Osakeyhtiön kanssa, joka oli yksityinen yritys ja joka oli silloin ihmisten mielessä kohtuullisen hyvä, vaikkakin tappiota tehnyt ja tekevä yritys.

Selvitin tämän asian tosiasiallisen tapahtumien kulun edellisessä istunnossa. Tapahtumat alkoivat 6.6.1991 aamupäivällä siten, että pankinjohtaja Esko Ollila Suomen Pankista soitti ja pyysi minua mahdollisimman pikaisesti käymään luonaan Suomen Pankissa, koska hän halusi informoida minua Tampellan ongelmista. Kiirehdin Ollilan luokse ja keskustelussa koin Esko Ollilan yhteydenoton vetoomukseksi selvittää asiaa. Palattuani ministeriöön kutsuin välittömästi luokseni ylijohtaja Markku Mäkisen, jolle teollisuuspolitiikan hoitaminen kuului. Kuten edellä olen lausunut, en ollut mitenkään aikaisemmin joutunut tekemisiin ministeriössä Tampellan kanssa, joka oli yksityinen yhtiö. Valtioneuvostohan oli tuolloin vain runsaan kahden kuukauden ikäinen ja minun työpäivänä teollisuuspuolella olivat täyttäneet hyvin tiiviisti entisen Ovakon vaikeudet Imatralla, johon sittemmin löysimmekin tyydyttävän ratkaisun.

Me kävimme läpi teoreettisia vaihtoehtoja asiassa, ja totesin Mäkiselle, ettei valtion verovaroja ole mahdollista laittaa Tampellaan. Otin tämän jälkeen puhelimitse yhteyttä Wegeliukseen, joka pyysikin minut luokseen lounaalle samana päivänä. Tässä lounastilaisuudessa SKOPissa oli mukana myös Tampellan toimitusjohtaja Timo Summa.

Lounaan aikana käytiin Tampella-asiaa lävitse. Lounaan lopussa kysyin Wegeliukselta, miten etenee vireillä oleva yrityskauppani, jonka hän hyvin tunsi. Hän vastasi asian kuuluvan pankinjohtaja Puhakalle ja ilmoitti ottavansa siitä selvää. Suunnittelemani yritysostohan oli pankin yritysosastolla ollut selvitettävänä helmikuun lopusta 1991 lähtien, ja kaupasta oli tarkoitus tehdä päätös tulevan kesän aikana. Aikataulun ratkaisi myyjän ilmoitus siitä, että kesällä hän olisi valmis yrityksensä myymään.

Osakekaupan hiipumisen myötä vuosien 1988—89 aikana olin alkanut etsiä sellaista toimivaa yritystä, johonka sitoisin arvopaperikauppani. Selvitin monelta taholta erilaisia yrityksiä ja pääsääntöisesti soitin niistä myös Wegeliukselle. Tarkoituksena oli saada arvio yrityksen tilasta, jotta voitaisiin tämän jälkeen arvioida mahdollisen kaupan rahoitusta. Wegelius ohjasi minut aina jonkun SKOPin toimihenkilön luo, jotta asia selvitettäisiin ja yritys analysoitaisiin.

Olin tällä tavalla selvityttänyt SKOPissa aikaisemmin kaksi erittäin hyvässä kunnossa olevaa yritystä, joista olin kiinnostunut. Kauppa ei kuitenkaan toteutunut kummassakaan tapauksessa liian korkeaksi jääneen kauppahinnan vuoksi.

Kun 6.6. lounaan jälkeen otin esille kysymyksen ns. omista asioistani, kysymys oli nimenomaan siitä, miten mainittu yrityskauppa etenee ja kenen kontrollissa se on. Palattuani ministeriöön pyysin ylijohtaja Mäkistä jatkamaan virkamiestasolla aloitettua yksityisen teollisuuden ja valtionyhtiöiden kanssa tapahtuvaa Tampella-konsernin problematiikan selvittelyä.

Tapaamisen 9.9.1991 osalta totean, että tapaamisen aikana vaihdettiin tietoja senhetkisestä Tampella-konsernin tilasta ja todennäköisesti myös siitä, mille yksityisille ja valtion yhtiöille toiminnallisesti Tampella-konsernin osat voisivat sopia ostokohteena. Tilaisuudessa tulivat puheeksi myös yritysostooni liittyvät asiat, mikä vaikutti luontevalta, koska Puhakka niitä asioita SKOPissa hoiti ja ilmeisesti siksi oli pyydettykin paikalle.

Asiassa on siis tarkasteltavina kaksi lounastapaamista, joissa on kosketeltu Tampella Oy:n asemaa. Nämä keskustelut olivat luonteeltaan tietojen ja näkemysten vaihtamista. Kysymys oli tilanteen kartoittamisesta ja välittömän informaation saamisesta, ei missään tapauksessa konkreettisten päätösten valmistelemisesta. Mitään päätösten valmistelua ei Tampella-asiassa tehty ministeriössä myöhemminkään.

Lounaskeskustelujen lähtökohtana oli Suomen Pankin aloitteesta pohtia mahdollisuuksia selvittää Tampellan ongelmaa. Katsoin, että on paikallaan saada informaatiota Tampellan tilasta suoraan niiden tahojen edustajilta, jotka tunsivat kenties parhaiten tilanteen. Korostan sitä, että kannakseni muodostui saatuani informaatiota Suomen Pankilta, ylijohtaja Mäkiseltä ja lounaskeskustelusta 6.6. se, että valtion varoja ei saanut Tampellaan käyttää. Tätä linjausta en missään vaiheessa muuttanut enkä edes harkinnut muuttavani. Vaikka olin jo alun perin suhtautunut kielteisesti valtion varojen käyttämiseen Tampellan tukemiseksi, olin kuitenkin valmis myötävaikuttamaan siihen, että selvitettäisiin mahdollisuuksia myydä Tampellan osia valtionyhtiöille tai yksityisille yrityksille oikeasta

hinnasta. Keskusteluista huolehti ylijohtaja Markku Mäkinen. Kauppa- ja teollisuusministeriöllä oli asiassa kaiken kaikkiaan eräänlainen välittäjän rooli, joka ei ollut julkisen vallan käyttöä. On myös huomattava, että Tampellan tuen tarve oli sitä suuruusluokkaa, että sen toteuttaminen olisi edellyttänyt eduskunnan tekemää budjettipäätöstä, mikä oli myös Wegeliuksen ja muiden lounastapaamisissa mukana olleiden tiedossa. Ilmeni, että Tampellan tueksi olisi tarvittu miljardeja markkoja, jotta yhtiö olisi voitu tuolloin myydä edes yhden markan kauppahinnalla.

Pidin luontevana tuttavien kesken puhua myös yhtiöitteni asioista, joista olin usein aikaisemminkin keskustellut nimenomaan Wegeliuksen kanssa, joka oli yksi pääpankkiireistani. Juttelimme luonnollisesti yleensä aluksi hevosasioista harrastuksemme perusteella. Olisi ollut aika luonnotonta se eräistä asiantuntijalausunnoista johdettavissa oleva ajatus, että ministeri ei saisi puhua mistään muista kuin virka-asioista. Tämä koskisi myös vapaamuotoista tuttujen ihmisten lounastapaamista. Näin ajateltuna en olisi voinut kosketella yhtiöitteni asioita lainkaan, vaikka istuimme Wegeliuksen kanssa samassa pöydässä. Asiakirjoista ilmenee, että olin jo ennen ministeriksi tuloani selvittänyt mahdollisuuksia uuden yrityksen ostamiseen. Ajatus oli hyvin toteuttamiskelpoinen ja järkevä. En ollut jättänyt SKOPiin lainahakemusta vaan toimittanut ostokohteen aineistoa pankin yritystutkijoiden analysoitavaksi. Lainasummat ja lainaehdot olisivat tulleet harkittavaksi erikseen myöhemmin kesällä. Ministeriksi tuloni jälkeen yhteydenpidosta pankkeihin huolehti yhtiöni tilintarkastaja.

Missään vaiheessa en kytkenyt Tampella-neuvotteluja ja omia asioitani yhteen enkä antanut ymmärtää haluavani etuisuuksia ministeriasemani vuoksi. En muutoinkaan tuonut julki ajatusta, että haluaisin erityiskohtelua. En ole lounastapaamisten yhteydessä pyrkinyt saamaan normaalia edullisempia lainaehtoja tai korkoehtoja taikka muita etuisuuksia. Tällaisista asioista ei edes kertaakaan keskusteltu. Asian tutkinnan yhteydessä on kuultu erittäin runsaasti henkilöitä. Tämän pohjalta valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunnossa todetaan täsmällisesti: "Kenenkään kertoman mukaan Juhantalon lausumiin ei ole sisältynyt konkreettista ehdotusta, tarjousta tai vaatimusta." Toisaalta SKOPissa ei ole edes harkittu minkäänlaisten etuuksien myöntämistä minulle. Myöskään yritysostoa koskevan asian käsittelyä ei ole pankissa pitkitetty. SKOPista on myös myönnetty, että minun yhtiöitteni ongelmat ovat heidän kannaltaan olleet niin pieniä, että ne olisi voitu helposti hoitaa. Toisaalta SKOPin intressi Tampellan suhteen on ollut erittäin suuri.

Olen todennut sen, että arvopaperikaupan ja rakennustoiminnan alamäen johdosta olen etsinyt yritykseni ostettavaksi kannattavaa yhtiötä. Epäonnekseni molemmat toimialat, sekä arvopaperikauppa että betoniteollisuus, muodostuivat laman myötä Suomessa kriisiherkimmiksi aloiksi. Kun sekä Partek että Lohja tekivät satojen miljoonien markkojen tappioita ja kymmenet muut betoniyritykset joutuivat lopettamaan toimintansa, se ei johtunut ammattitaidon puutteesta vaan markkinoiden täydellisestä loppumisesta. Tarkoitukseni oli osaamiseni avulla jatkaa yritystoimintaa sekä fuusioida omat yritykseni ostettavaan uuteen yhtiöön. Ajatus ei ollut kasvattaa rahoittajieni riskiä uudella yrityskaupalla. On aivan selvää, että vastaisuudessa myös arvopaperikauppa ja rakentaminen tulevat olemaan kannattavaa yritystoimintaa.

Ministerin oikeudellisen vastuun edellytykset on säännelty ministerivastuulain 7 §:ssä. Tämän lainkohdan mukaan on lainvastaisena menettelynä, josta valtioneuvoston jäsen voidaan panna syytteeseen, pidettävä: "jos hän virkatoimessaan on ollut avullisena ilmeiseen laittomuuteen tahi sitä edistänyt; jos hän maan ilmeiseksi vahingoksi on tahallansa väärinkäyttänyt virka-asemaansa, mikä menettely on katsottava virkarikokseksi; taikka jos hän muuten jossakin virkatoimessaan on selvästi lainvastaisesti menetellyt".

Perustuslakivaliokunta on aikaisempien muistutusasioiden käsittelyn yhteydessä lausunut, että ratkaistaessa kysymyksiä valtioneuvoston ja sen jäsenten virkatointen ilmeisestä laittomuudesta tai selvästä lainvastaisuudesta taikka virka-aseman väärinkäyttämisestä maan ilmeiseksi vahingoksi arvioidaan kulloinkin käsillä olevan tapauksen kohdalla asiaan vaikuttavia tosiseikkoja samoin oikeudellisin perustein kuin lainvastaista menettelyä yleensäkin.

Ministerivastuulain 7 §:ssä on määritelty siis kolme vaihtoehtoista ministeririkoksen tekomuotoa.

Näistä ensimmäinen edellyttää, että joku muu on tehnyt laittomuuden, jota ministeri on avustanut tai edistänyt. Ministerivastuulain valmisteluaineiston perusteella voidaan päätellä, että tätä tekomuotoa säänneltäessä on pidetty silmällä tapauksia, joissa ministeri edistäisi mahdollista

tasavallan presidentin lainvastaista päätöstä joko asian esittelijänä, lainvastaista säännöstä julkaistaessa tai päätöstä täytäntöön pantaessa. Perustuslakivaliokunnan mietinnössä on katsottu, että tämä vaihtoehto ei voi tulla kysymykseen tässä asiassa.

Ministerivastuulain 7 §:ssä määritellyn toisen tekomuodon tunnusmerkkeinä ovat yhtäältä virka-aseman väärinkäyttäminen ja toisaalta sen tekeminen maan ilmeiseksi vahingoksi. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että tämäkään kohta ei voi tulla kohdallani sovellettavaksi.

Lopulta valiokunta on päätynyt siihen, että menettelyni täyttäisi ministerivastuulain 7 §:n kolmannen tekomuodon eli sen, että olisin muuten virkatoimessani selvästi lainvastaisesti menetellyt.

Tämä kolmas ministerivastuulain 7 §:n tekomuoto on määrittelyltään avoin, ja se saa täydennyksensä rikoslain virkarikoksia koskevan 40 luvun säännöksistä edellyttäen, että samalla säännöstön henkilöllinen sovellettavuus täyttyy. Ministerin menettely on toisin sanoen rangaistavaa vain, jos se toteuttaa jonkin virkarikoksen tunnusmerkistön ja lisäksi ne ministerivastuulain 7 §:n kolmannessa tekomuodossa asetetut lisävaatimukset, että ministerin menettely on tehty "jossakin virkatoimessaan" ja että asianomainen on menetellyt "selvästi lainvastaisesti". Rangaistava menettely voi olla joko tahallinen tai tuottamuksellinen.

Perustuslakivaliokunnan mietinnössä on katsottu, että olen toiminut vastoin hallintomenettelylain 11 §:ssä esteelliseen virkamieheen kohdistuvaa asian käsittelykieltoa, mikä menettely siten täyttää valiokunnan käsityksen mukaan rikoslain 40 luvun 10 §:ssä säädetyn virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistön.

Rikoslain 40 luvun 10 §:n säännösten vastainen menettely tarkoittaa sitä, että olisin rikkonut jotakin laissa tai asetuksessa yksiselitteisesti virkavelvollisuuksiini kuuluvaa oikeusohjetta vastaan. Määräyksen vastaisesti olisin menetellyt, mikäli olisin rikkonut yksilöityä, ministeriä koskevaa hallinnollista normia.

Lausunnossaan valtioneuvoston oikeuskansleri on sen sijaan katsonut, etten ole syyllistynyt mihinkään lainvastaiseen tekoon.

Olen edellä jo todennut perustuslakivaliokunnan aiempiin kannanottoihin viitaten, että oikeudellinen arviointi on tehtävä yleisten oikeusperiaatteiden mukaisesti. Näin perustuslakivaliokunnan olisi tullut menetellä myös tässä tapauksessa.

Tässä suhteessa on syytä tuoda esiin eräitä näkökohtia ennen näytön arvioimista.

Syytteen nostamisen edellytyksenä on, että se perustuu todennäköisiin syihin. Pelkkä epäily ei siten riitä eikä syytettä saa nostaa vain varmuuden vuoksi. Tuomitsemisen edellytyksenä on luonnollisesti täysi näyttö, mikä tarkoittaa sitä, että pitää olla täysin selvitettynä, että vastaaja on syyllistynyt siihen rikokseen, mistä häntä syytetään.

Jotta minua vastaan voitaisiin nostaa syyte valtakunnanoikeudessa, on esitettävä todennäköisiä syitä, että olen syyllistynyt ministerinä johonkin yksilöityyn rangaistavaan tekoon ja että samalla olen virkatoimessa menetellyt selvästi lainvastaisesti. Tutkinnassa ei ole mitään tällaista menettelyä voitu osoittaa.

Rikosoikeudellisessa ratkaisumenettelyssä on ensin pohdittava näyttöä eli sitä, mitä on selvitetty tapahtuneen. Seuraavaksi on pohdittava, täyttyykö jonkin rikoksen tunnusmerkistö. Näytön osalta on vielä huomattava, että siltä on edellytettävä riittävää vakuuttavuutta, koska teon rangaistavuudelta edellytetään selvästi lainvastaista menettelyä.

Näytön arvioimisen osalta on myös huomattava, että lounastapaamisen osapuolia on kuultu esitutkinnassa todistajina. Perustuslakivaliokunta on myös arvioinut heidän lausumiaan tästä näkökulmasta, mitä menettelyä on tietenkin pidettävä virheellisenä.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 18 §:n mukaan jokaista muuta paitsi jutun asianosaista voidaan kuulustella todistajana. Kun otetaan huomioon Wegeliuksen, Puhakan ja Summan asema ja heidän intressinsä, heitä ei mitenkään voida kuulla todistajina eikä heidän kertomuksilleen voida antaa todistajan lausunnon painoarvoa. Heidän lausumiensa näyttöarvoa punnittaessa muutoinkin on otettava huomioon, että Tampellalla ja SKOPilla oli tutkittavana olevassa asiassa hyvin vahva taloudellinen intressi. Tarkasteltavana ajankohtana Wegelius oli SKOPin pääjohtaja ja Puhakka SKOPin johtokunnan varajäsen, sittemmin jäsen, jonka vastuualueena oli kotimainen asiakasliiketoiminta, sekä Summa Tampellan toimitusjohtaja.

Vaikka vastoin käsitystäni katsottaisiin, että mainittuja henkilöitä voitaisiin kuulla todistajina, on huomattava, ettei heidän kertomuksensa osoita minun tehneen mitään laitonta. Wegeliuksen suuhuni panemat väitteet ovat sen verran voimakkaita, että jos olisin niin sanonut, olisi tämä kyllä kuulijan muistissa. Summan ja Puha-

kan kertomuksista ei lopulta jää näyttönä jäljelle mitään, mikä tukisi Wegeliuksen kertomusta. On muistettava, että rikosoikeudellisen näytön tulee olla täsmällistä. Kun tässä tapauksessa juuri Wegeliuksen lausumat ovat keskeisen tärkeitä, on edellytettävä, että samassa pöydässä istuva muistaa ne juuri sellaisina. Näin kummankaan kuullun osalta ei ole tapahtunut. Yksityiskohtana 6.6.1991 käydystä keskustelusta mainittakoon, että Summa on todennut häntä kuultaessa, että Saaren Wegelius-kirjassa oli ilmeisesti sekoitettu asioita, koska kirjan selostus ei pitänyt yhtä 6.6.1991 tapahtuneen keskustelun kulun kanssa. Wegeliuksen kertomuksen näyttöarvoa olen jo tämän selityksen alkuosassa kosketellut. Lisättäköön vielä, että epäselväksi on jäänyt, onko Wegeliuksen kertomuskin annettu kirjailijan hengentuotteen perusteella vai jälkikäteen muutettujen muistiinpanojen nojalla.

Jälkikäteen tapahtumia tarkasteltaessa on vielä huomattava, että SKOP oli keskustelujen aikaan kaatumispisteessä mm. syndikoidun erääntyvän luoton vuoksi, mitä en tuolloin tiennyt. Se, että en ollut edes valmis harkitsemaan valtion varojen uhraamista Tampellaan, on ollut äärimmäisissä paineissa toimimaan joutuneelle SKOPin johdolle ilmeinen ja hyvin suuri pettymys. Wegeliuksen mielentilaa kuvaavat hänen SKOPin kaatumisen jälkeen julkisuuteen antamansa ärtyneet ja tasapainottomat, jopa itsetuhoon viittaavat lausunnot.

Kuten olen monessa yhteydessä todennut, jo verbi "koplata" on minulle vieras. On myös muistettava, että pankinjohtaja Ollilan kertoman mukaan Wegelius ei ollut koskaan maininnut Ollilalle, että olisin yrittänyt liittää yhtiöitteni asiat ja Tampellan yhteen.

Olen halunnut kertoa tässä asiassa puoleltani kaiken avoimesti ja totuudenmukaisesti, koska minulla ei ole tässä asiassa mitään salattavaa. Tästä syystä olen omalta osaltani mm. luopunut pankkisalaisuuden suojasta kirjallisesti, minkä seurauksena asian selvittäminen on tältäkin osin ollut nopeasti mahdollista.

Harkittaessa tapaukseen liittyvää näyttöä on tietysti kiinnitettävä kahden lounaskeskustelun lisäksi huomiota keskustelujen jälkeisiin tapahtumiin sen selvittämiseksi, oliko keskusteluista aiheutunut kytkentäväitteitä tukevia tosiasiallisia toimia. Tutkinnasta ilmenee, että mitään tämän laatuisia toimia ei ole tehty. Koin olevani "isänmaan asialla" pyrkiessäni ministerinä osaltani myötävaikuttamaan ratkaisun löytymiseen Tampellan tilanteeseen.

Kauppa- ja teollisuusministerinä en ole ryhtynyt mihinkään erityistoimiin käytyihin lounaskeskusteluihin liittyen. Suhtauduin positiivisesti siihen, että Tampellan ongelmaan löydettäisiin ratkaisu esimerkiksi myymällä osia yhtiöistä, mikä vaihtoehto oli ollut esillä myös julkisuudessa. Suhtautumiseni oli alun perin ollut samanlainen, enkä missään vaiheessa muuttanut linjaustani. Tämä ilmenee myös aineistosta, mm. ylijohtaja Mäkisen kertomuksesta.

Koko kesän 1991 ajan aina siihen saakka, kunnes SKOP joutui Suomen Pankin haltuun, ilmoitti pankinjohtaja Puhakka minulle ja tilintarkastajalleni, että pankillinen ratkaisu asiassani eteni myönteisesti. Tämän hän ilmaisi minulle viimeksi lounaalla 17.9. Kun tilanteen pankillinen katsominen ei lopulta tuonut myönteistä ratkaisua syksyllä 1991, suhtauduin tähän asiallisesti ja ymmärsin pankin menettelyn perusteet.

Tampellan toimitusjohtaja Timo Summa vieraili usein luonani ministeriössä. Summa antoi käyntiensä yhteydessä ajankohtaisen, hyvän informaation Tampellasta ja vetosi samalla voimakkaasti siihen, että ministeriö löytäisi ratkaisun, jossa Tampellan pelastamiseen käytettäisiin valtion varoja.

Edelleen on syytä todeta, että kun jo kesällä 1991 tuli selväksi, etten halua edes harkita valtion varojen käyttämistä Tampellan ongelmaan, nosti tämä ärtymystä Suomen Pankin taholla. Suomen Pankista tullut painostus muodostui vähitellen ankaraksi.

Olen sanonut meneillään olevan prosessin aikana, että minun olisi ollut syytä olla varovaisempi lounaiden yhteydessä, tarkoittaen sitä, että jälkikäteen ajatellen oli epäviisasta keskustella yrityskauppaani koskevasta asiasta edes minulle hyvin tutun pääjohtajan kanssa.

Tahallinen tai tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen on rikoslain 40 luvun 10 ja 11 §:n säännösten mukaan kysymyksessä, jos virkamies virkaansa toimittaessaan rikkoo tai jättää täyttämättä "virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa". Virkavelvollisuuden rikkominen voi tulla siten rangaistavaksi ainoastaan, jos rikotaan yksilöityyn säännökseen tai määräykseen perustuvaa virkavelvollisuutta.

Valtioneuvoston istunnoissa ja ministeriön päätöksenteossa sovelletaan valtioneuvoston jäseniin hallintomenettelylain 10 §:n esteellisyysperusteita. Hallintomenettelylain 1 §:n mukaan lakia sovelletaan hallintomenettelyyn. Hallintomenettelyllä tarkoitetaan saman pykälän 2 mo-

mentin mukaan hallintoasian käsittelyä viranomaisessa. Keskustelujen johdosta ei ollut tarkoitus ryhtyä eikä myöskään ryhdytty mihinkään päätöksentekoon liittyvään valmisteluun eikä muutoinkaan mihinkään asian varsinaiseen käsittelyyn taikka sen valmisteluun. Katson myös, että kyseessä olevia lounaskeskusteluja, joista ei ollut edes tarkoitus laatia muistiota tai mitään asiakirjaa, ei voida katsoa hallintomenettelylaissa tarkoitetuksi hallintomenettelyksi. Näin ollen hallintomenettelylain esteellisyyssäädös ei voi olla sovellettavissa käymiini lounaskeskusteluihin.

Ministerin arkipäivään sisältyy runsaasti muutakin kuin päätöksentekoa ja siihen liittyvää valmistelua. Kysymys on jokapäiväisestä hallintotoiminnasta, joka ei ole hallintomenettelyä, missä olisi sovellettava tiettyjä muotomääräyksiä. Hallinnossa tosiasiallista hallintoa on mm. postinkuljetus, liikenteenohjaus, ministeriössä tapahtuva tutkimus-, suunnittelu- ja seurantatyö, joka ei tähtää hallintopäätöksen antamiseen eikä ole sen valmistelua. Ministeriössä tapahtunut Tampellan seuranta ei näin ollen ollut minkään asian valmistelua, eikä myöskään ollut tarkoitus antaa mitään hallintopäätöstä, joka olisi ollut mahdotontakin yksityisen yrityksen ollessa kyseessä. Vielä mahdottomampaa on ajatella, että ministerin syödessä lounasta ja keskustellessa kyseisen seurannan sisällöstä tässä olisi noudatettava hallintomenettelylain muotomääräyksiä. Korostan vielä, että en kytkenyt omia asioitani Tampellan aseman selvittämiseen. Mitään etuutta en ole pyytänyt, eikä mitään epätavallista ole puolestani tehty taikka edes suunniteltu tehtävän. Näin ollen tässä tapauksessa ei täyty minkään rikoksen tunnusmerkistö. Tämä ei ole tosin mahdollistakaan, koska en ole syyllistynyt lainvastaiseen menettelyyn.

Yhteenvetona on todettava, että suoritetun tutkinnan perusteella ei ole ilmennyt syytteen nostamisen edellytyksenä olevaa virkavelvollisuuksiini kuulunutta yksilöityä säännöstä tai määräystä, jota olisin rikkonut. Yleisen yhteiskunnallisen epävarmuuden vallitessa perustuslakivaliokunta on, mitä ilmeisimmin, joutunut etsimään päätökselleen jonkin juridisen perusteen, jotta asia yleensä ottaen voisi edetä, ja siksi päätynyt siihen, että olen rikkonut hallintomenettelylain esteellisyyssäädöksiä. Edellä esitettyyn viitaten on kuitenkin todettava, että kyseinenkin laki on tapaukseeni täysin soveltumaton.

Edellä olen todennut syytteen nostamisen osalta, että on oltava todennäköisiä syitä yksilöidyn rikoksen tekemiseen, jonka tulee olla ministerivastuulain 7 §:n kolmannen tekomuodon mukaan selvästi lainvastainen.

Kaiken kaikkiaan yhteiskunnallinen ilmapiiri tuntuu olevan niin herkkä ja hermostunut, että kaikki päättäjät eivät ole malttaneet tässä minulle tärkeässä ja myös vakavassa asiassa edetä näiden muotojen edellyttämällä tavalla. Minut on tutkittu, tuomittu ja teilattukin noin vuoden ajan hyvin perusteellisesti. Minulle oli melkoinen yllätys tässä työyhteisössä, että vasemmistoliitto jo pari kolme viikkoa sitten, mm. ennen perustuslakivaliokunnan mietinnön valmistumista, vaati asiani viemistä valtakunnanoikeuteen. Myös pääministeri Aho esitti saman ajatuksen ennen tämän asian käsittelyä täällä eduskunnassa viitaten tulkinnan muuttumiseen.

Roomalaisesta oikeudesta on myös meidän oikeusjärjestykseemme tullut eräs keskeinen periaate, audiatur et altera pars, mikä tarkoittaa sitä, että molempia osapuolia on kuultava, ennen kuin asia ratkaistaan. Koska perustuslakivaliokunta ja eduskunta toimivat eräänlaisena tuomioistuinkäsittelyn valmistelevana osana, olisin odottanut tämän keskeisen periaatteen noudattamista omassa työyhteisössämme eduskunnassa. Malttamattomat kannanotot viestittävät mielestäni sitä, että tapaustani koskeva harkinta täällä eduskunnassa perustuu paljolti muuhun kuin oikeudelliseen päättelyyn. Uskon tämän olevan myös asiaa seuraavan valveutuneen kansalaisen mielipide. Syyllisyyttä tai syyttömyyttä koskevien kannanottojen aika olisi tämän puheenvuoron jälkeen. Tästä huolimatta olen suhtautunut tämän selityksen antamiseen sen vakavuuden edellyttämällä huolellisuudella ja arvokkuudella.

Syytekynnys on tietysti alempi kuin tuomitsemiskynnys. Suomessa noudatettavat oikeusperiaatteet huomioon ottaen syytekynnys ei kuitenkaan voi alentua noin vain kesken asian käsittelyn. Syytekynnyksen muuttuminen liittyy yleensä lainmuutokseen tai korkeimpien oikeuksien tulkinnan muuttumiseen, jolloin kysymyksessä on pitkäaikainen prosessi. Asian saama julkisuus ei voi olla oikeudellisesti hyväksyttävä peruste syytekynnyksen alentumiselle oikeusvaltiossa. Lisäksi on tässä yhteydessä syytä todeta erään edustajakollegan tämän asian yhteydessä viime viikolla käydyssä keskustelussa toteama, että toimittaja Mauno Saaren sensaatiohakuiset lehtijutut ovat aiemmin olleet usein perättömiä. Mainittu edustaja katsoi kuitenkin, aina Korkeimpaan vedoten, että toimittajien ammatti-

kunnan edun nimissä on välttämätöntä, että minut asetetaan syytteeseen valtakunnanoikeudessa ja että tästä syystä on myös langettava tuomio annettava. Puheenvuoro oli tietysti mauton, mutta omalta osaltaan kertoo tämänkin päättäjän perusteet tässä oikeudellisessa kysymyksessä.

Olen pyrkinyt osoittamaan syyttömyyteni edellä, sillä varsinaista syytettä, johon voisin vastata, ei ole ollut. Tässä salissa käytetyissä puheenvuoroissa ei ole muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta otettu kantaa syytteen nostamisen asiallisiin perusteisiin, vaan on katsottu, että varmuuden vuoksi olisi syyte nostettava. Välillä tuntuu, että asiassa on sovellettu vanhaa tutkintamenetelmää, jossa epäilty on joutunut kantamaan kuumaa rautaa käsissään: jos kädet eivät ole palaneet, hän on syytön. On kuitenkin muistettava, että eduskunta joutuu suorittamaan tässä asiassa, poikkeuksellisesti, vain ja ainoastaan oikeusharkinnan, mitä ei voida perustella oikeusvaltiossa tarkoituksenmukaisuuteen vedoten. Mikäli asiassa vastoin käsitystäni päädytään syytteen nostamiseen, tulen siihen luonnollisesti aikanaan vastaamaan.

Herra puhemies! Todennäköisesti huomenna en ota osaa tämän asian jatkokeskusteluun ja äänestykseen en tietenkään.

Edustajat Alho, Vanhanen ja Lahtinen merkitään läsnä oleviksi.

P u h e m i e s : Entistä kauppa- ja teollisuusministeriä Kauko Juhantaloa koskeva ministerivastuulain 6 §:n 2 momentissa säädetty selitys merkitään saaduksi.

2) Suomen itsenäisyyden juhlarahaston SITRAn toimintakertomus vuodelta 1992

Ainoa käsittely
Kertomus n:o 2
Talousvaliokunnan mietintö n:o 25

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 25.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 1992

Ainoa käsittely
Kertomus n:o 1
Talousvaliokunnan mietintö n:o 26

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 26.

Keskustelu:

Ed. L o u e k o s k i : Herra puhemies! Talousvaliokunta on käsitellyt nopean aikataulun puitteissa erään mielenkiintoisen asiakirjan, nimittäin pankkivaltuutettujen kertomuksen vuodelta 1992. Sanon tätä asiakirjaa mielenkiintoiseksi, mutta liitän siihen vielä toisen epiteetin: Se on erittäin tärkeä ja hyvä kuvaus Suomen talouden kehittymisestä erityisesti pankkien näkökulmasta viime vuonna. Suosittelen edustajille tarkkaa tutustumista siihen. Siinä on tiiviissä muodossa kerrottu niistä taloudellisista ongelmista, jotka Suomea tällä hetkellä vaivaavat. Se on niin tiiviissä muodossa ja sisällöltään hyvä, että paljon laajempiakin katsauksia lukiessa saa huonomman ja puutteellisemman kuvan kuin tästä asiakirjasta.

Tämän mainoskatkon jälkeen totean, että valiokunta omassa keskustelussaan keskittyi muutamiin pankkikriisin kaikkein kipeimpiin ongelmiin, ja näistä nyt käsiteltävänä olevassa mietinnössä on tehty ehdotuksia. Valiokunta on mietinnössään ensin todennut, kuinka paljon pankkitukea on ylipäätänsä verovaroin annettu. Summa nousee melkein 41,5 miljardiin. Tästä summasta 8 miljardia on budjetin kautta jaettua, oman pääoman tukeen tarkoitettua valtion lainaa. 32 miljardia tuesta ylipäätänsä on mennyt yhden pankkiryhmän tukemiseen muodossa tai toisessa, nimittäin Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin ja säästöpankkiryhmän tukemiseen. Tähän tukeen liittyy Tampella-konsernillekin sitä kautta mennyt tuki.

Huomautan tässä yhteydessä, että kaikki tämä jaettu tuki ei suinkaan ole lopullisesti menetettyä. Esimerkiksi Tampella-konsernin kohdalla on käynyt niin, että konsernin osia myytäessä noin neljännes sinne jaetusta tuesta on jo palautunut takaisin ja noin neljännes lienee lopullisesti menetetty. Mutta jäljellä oleva puolikas saattaa vielä olla sellainen tuen osa, joka, jos myynti onnistuu, kokonaisuudessaan tulee takaisin. Tätä luonnollisesti on syytä veronmaksajien nimissä toivoa.

Joka tapauksessa pankkien tukemiseen käytetty rahasumma on niin suuri, että on syytä yhtyä tasavallan presidentin asiasta antamaan lausuntoon, jossa hän on sanonut rahavuotoa suorastaan pöyristyttävän suureksi. Sitä se on. Se ylittää jo nykyisessä summassaan valtion vuotuisen tuloverotuoton, on siihen nähden lähes puolitoistakertainen. Summa on todella kauhistuttava.

Kun valiokunta näitä tosiasioita vasten katseli pankkikriisiä ja halusi asiasta jotakin nimenomaista sanoa, lähdettiin siitä vanhasta eduskunnan lausumasta, jonka mukaan kaiken tuen tulee olla avointa, julkista ja aina vastikkeellista.

Kun pankkien puolesta käytettyjä puheenvuoroja julkisuudessa on seurannut, huomaa, että pankit eräällä tavalla kiemurtelevat irti näistä eduskunnan määräämistä tuen ehdoista. Ne pyrkivät myös selittämään, että meidän pankkimme ei ole saanut tukea, vaikka veronmaksajan kannalta esimerkiksi lainatuki oman pääoman tukena on selvää pankkitukea. (Ed. Stenius-Kaukonen: Näin juuri on minulle kaksi pankinjohtajaa sanonut!) — Ed. Stenius-Kaukonen, näin minullekin. Eikä kaksi, vaan kaksikymmentä. — Mutta on todettava, että kaikki se tuki, mitä budjetin kautta lainana, Suomen Pankin kautta erimuotoisina tukina, takauksina jne. on jaettu, on pankkitukea ja kaikki pankit, jotka sitä ovat saaneet, ovat velvolliset tuen ehtojen mukaan pitämään tukea avoimena ja julkisena, ja me joudumme huolehtimaan siitä, että se on aina vastikkeellista. Nämä ovat ne perusperiaatteet, joita vastakin on tukea jaettaessa noudatettava.

Kun näistä perusperiaatteista pidetään kiinni, on valiokunnan mielestä selvää, että tukimuotoja kehitettäessä ja tukea jaettaessa on käytettävä sellaisia instrumentteja jotka vähiten maksavat veronmaksajille. Eduskunnan aikaisemmat tuen jakamista koskevat päätökset ja näistä lähinnä päätöksessä mainittu tuen jakamisen ensisijaisjärjestys lienee toiminut niin, että edullisimpia tukimuotoja ei ole voitu käyttää. Tässä valiokunta tarkoittaa sitä, että valtion tukea pankille, joka hankkii pääomansa vahvistukseksi lainan, ei ole voitu käyttää. Siis valtiontakaus on veronmaksajille selvästi edullinen tukimuoto aina niin kauan, kunnes takauksessa otettu riski ei toteudu. Ja jos riski toteutuu silloin, kun tuki jaetaan tai myönnetään takauksena, tämän riskin toteutumisen tulee näkyä valiokunnan mietinnössä sanomalla tavalla: omistuksena.

Toinen asia, johon valiokunta kiinnittää huomiota, on omaisuudenhoitoyhtiöt. Kaikkien, jotka tätä puheenvuoroa vielä jaksavat kuunnella, muistissa on, että viime talvena käydyissä pankkitukineuvotteluissa omaisuudenhoitoyhtiöt, siinä muodossa kuin hallitus oli valtion vakuusrahastolakiehdotuksen yhteydessä niitä esittänyt, poistettiin. Tämä poistaminen tapahtui yksissä tuumin valtioneuvoston ja eduskuntaryhmien välisissä neuvotteluissa.

On kuitenkin käynyt ilmi, että omaisuudenhoitoyhtiöt ovat varsin käyttökelpoinen muoto järjestettäessä pankin asioita ongelmallisiin ja vähemmän ongelmallisiin. Käsitykseni mukaan valtion pankkitukea saaneista pankeista vain yksi on jättänyt tätä muotoa käyttämättä, nimittäin Postipankki. Kaikki muut sitä käyttävät. Ja kun näin on, on selvää, että haluttaessa pitää tuki avoimena, julkisena ja pelisäännöiltään selvänä on syytä säännellä tapa, millä pankit erottavat ongelma-asiakkaansa omaisuudenhoitoyhtiöihin. Se on veronmaksajien edun kannalta selkeä, käyttökelpoinen ja ihan hyväksyttävä järjestelmä. Tästä syystä valiokunta ehdottaa, että valtioneuvosto kiireesti selvittää asian ja jos selvitys antaa aiheen, tuo tätä koskevat lakiehdotukset eduskunnan käsittelyyn.

Asiaan on liittynyt jonkin asteista pallottelua valtioneuvoston ja eduskunnan välillä siitä, mahtaisiko tällainen esitys eduskunnassa mennä läpi. Uskon, että kyllä se menee, kun asia kunnolla perustellaan ja näytetään, millä tavalla veronmaksajien etu tällaista instrumenttia tuen muotona edellyttää.

Mutta on lähdettävä siitä, että kysymys ei ole mistään kaatopaikasta. Minä olen yrittänyt olla käyttämättä kaikissa yhteyksissä sanaa roskapankki. Mutta käytän sitä nyt siitä syystä, että torjun nimenomaisesti tällaisen ajatuksen. Lehdistölehteri tyhjeni äskeisen mielenkiintoisemman asian tultua käsitellyksi, mutta katselen kuitenkin noita tyhjiä rivejä ja toivon, että lehdistökin lakkaisi käyttämästä omaisuudenhoitoyhtiöistä roskapankki-nimitystä, koska siitä ei ole kysymys. (Ed. Seppänen: Onpahan!) — Sillä annetaan väärä kuva koko asiasta. (Ed. Seppänen: Ei anneta!) — Sillä annetaan väärä kuva koko siitä asiasta, mitä valiokunta tarkoittaa. Ed. Seppänen saattaa olla sitä mieltä, että roskapankkeja voidaan perustaa. Ed. Seppänen voi pitää mielipiteensä, mutta valiokunta ei sellaista esitä eikä tarkoita. Sanottakoon tämä nyt hyvin selvästi. — Mutta tällä leimalla, joka tulee veronmaksajille kalliiksi, voidaan kyllä torjua käyttökelpoisten in-

strumenttien olemassaolo pankkituen hoitamisen keinona. Näin asia on.

Ed. Seppänen tietää varsin hyvin, että sellainen avoin rahan lapioiminen, jota nykyinen hallitsematon pankkituen hoitaminen merkitsee ja käytännössä tarkoittaa, tulee veronmaksajille kalliimmaksi kuin sellainen tuen jakaminen, jossa pelisäännöt aina omaisuudenyhtiöitä ja takauksia myöten ovat selvät. Tätä ratkaisua, tämän kaltaista uutta järjestelmää, talousvaliokunta nyt mietinnössään peräänkuuluttaa.

Ed. O. Rehn merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä väittely siitä, onko kysymyksessä roskapankki vai omaisuudenhoitoyhtiö, on kovin yhdentekevää ottaen huomioon ongelman mittasuhteet. Siinä nyt ed. Louekoski sortui pieneen näpertelyyn, ehkä värikkääseenkin sellaiseen.

Mutta aivan oikein oli vahinko, että viime talven neuvottelut epäonnistuivat sosialidemokraattien ansiosta. Siinä käytiin pitkään neuvotteluja, joissa itsekin vähäisen eduskuntaryhmäni edustajana olin mukana. Mutta kun ed. Louekoski totesi, että siitä poistettiin yhteisellä sopimuksella omaisuudenyhtiöt, niin minä kyllä muistelen asian niin, että eräässä vaiheessa neuvottelujen aikana pääministeri Aho, joka teki varsin nopeita liikkeitä suuntaan ja toiseen ja jonka neuvottelupöydästä ei jäänyt oikeastaan muuta paljon mieleen kuin se, että hän halusi poistua sirpaleiden keskeltä voittajana, oli lopputulos mikä hyvänsä, vetäisi pois tämän omaisuudenhoitoyhtiö-käsitteen toteamalla, että "he eivät halua, me otamme nämä pois täältä". Eikä se liittynyt sellaisenaan mihinkään kompromissiin noissa neuvotteluissa. Pääministeri Aho veti — käytän nyt roskapankki-nimitystä — tätä koskevan asian pois. Hallitus veti esityksensä tältä osin takaisin.

Asiaa olisi pitänyt loppuun saakka käsitellä yhtenäisenä kaikilta osiltaan, tai loppujen lopuksi yhdentekevää. Sehän kaatui sitten, niin kuin ed. Louekoski hyvin tietää, tiettyihin asioihin, oli siinä sitten roskapankit mukana tai ei. Se ei olisi toteutunut sosialidemokraattien tietyistä vaatimuksista johtuen minkään muotoisena, siitähän tässä oli kysymys. Enkä arvostele sosialidemokraatteja tässä asiassa. He tekevät niin kuin katsovat olevan tarpeen. Olimme itsekin elvytyspaperin kannalla. Mutta omaisuudenhoitoyhtiöt veti pois Aho eräässä nopeassa käännöksessään. Perusteita en kyllä siihen muista.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitin samaan asiaan huomiota kuin ed. Aittoniemi vastauspuheenvuorossaan elikkä siihen, mikä oli sosialidemokraattien osuus ja sosialidemokraattien vastuu siitä, että viime talvena ei syntynyt sellaista pankkitukilakia, joka olisi ollut veronmaksajille edullinen. Kuka vastaa siitä, että on useita miljardeja markkoja jouduttu panemaan veronmaksajien rahoja sen takia, ettei tullut sellaista pankkitukilakia, joka olisi ollut edullinen? Miksi ed. Louekoski ei silloin toiminut niin, että tämä edullinen järjestelmä olisi tullut voimaan? Toisin sanoen politikointi on kyllä tullut maksamaan tässä eduskunnassakin veronmaksajille hyvin hyvin paljon. Turha on nyt itkeä tämän asian perään, eli kyllä sosialidemokraattien täytyy tässä asiassa ottaa oma vastuunsa, mikä heillä oli. En ollut sinänsä näissä neuvotteluissa mukana enkä tiedä, kuka lopetti ja minkä vuoksi tämä asia vedettiin pois.

Mutta asiasta kolmanteen: Kyllä ed. Seppänen minun käsittääkseni oli yksi niistä harvoista, joka tuki näitä omaisuudenhoitoyhtiöitä taikka roskapankkeja.

Ed. Saastamoinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Talousvaliokunnan puheenjohtaja ed. Louekoski mainitsi äskeisessä puheenvuorossaan omaisuudenhoitoyhtiöistä, että ne vedettiin yksissä tuumin pois. Olen tässä puheenvuorossani osittain samaa mieltä kuin ed. Aittoniemi: Tämä yksissä tuumin oli tietysti yksissä tuumin, mutta on muistettava, että se yksituumaisuus johtui siitä, että oppositio ei olisi hyväksynyt hallituksen esitystä omaisuudenhoitoyhtiöistä, ainakaan sosialidemokraatit.

Nyt on käynyt ilmi, että omaisuudenhoitoyhtiöt todennäköisesti olisivat sillä tavoin käyttökelpoinen muoto pankkituen kontrolloimiseksi, kuten itse asiassa tuossa hallituksen esityksessä talvella kaavailtiin. Kun eilisen talousvaliokunnan puheenjohtajan tiedotustilaisuuden jälkeen lehdet kirjoittavat — mm. Aamulehdessä — että eduskunta on herännyt pankkituen kontrolloimiseen, niin tästä ei suinkaan ole kysymys. Ainakin talousvaliokunnassa tätä asiaa on kyllä seurattu jatkuvasti.

Ed. Linnainmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn pitkälti kolmen edellisen puheenvuoron pitäjän näkemyksiin siitä, että omaisuudenhoitoyhtiöt olivat yksi osa valtion vakuusrahastosta annettua lakiesitystä, ja jotta lakiesitys olisi pystytty viemään lävitse, niin neuvottelujen tuloksena valitettavasti jouduttiin luopumaan omaisuudenhoitoyhtiöstä, kun oppositiolta ei siinä vaiheessa löytynyt yhteisymmärrystä tämän kohdan läpiviemiseen.

Ed. Louekoski totesi, että nyt toivottavasti omaisuudenhoitoyhtiöt saadaan toteutettua, kunhan asia perustellaan hyvin. Tähän toivomukseen on tietysti syytä yhtyä, mutta perusteluja oli kyllä varmasti ihan tarpeeksi jo viime vuodenvaihteessa. Niitä oli lakiesityksessä, ja olen nyt tarkemmin vielä tutkinut ministeri Iiro Viinasen puheenvuoroa, kun hän antoi tämän lakiesityksen, ja täälläkin on parin sivun verran aivan asiallista perustelua, jonka pohjalta olisi todellakin luullut, että omaisuudenhoitoyhtiöihin olisi vakavammin suhtauduttu jo silloin. Toivottavasti saamme esityksen nyt pikaisesti.

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mietinnössä sanotaan täsmällisesti, että "tästä säännöksestä luovuttiin valtioneuvoston ja eduskunnan välisissä keskusteluissa". Se luopuminen tapahtui niin, että pääministeri yhdisti omaisuudenhoitoyhtiöt elvytyspolitiikkaan ja veti sellaisen johtopäätöksen, niin kuin ed. Aittoniemi täällä sanoikin, että luovutaan molemmista: talouden elvyttämisestä ja omaisuudenhoitoyhtiöistä. Tätä rinnastusta sosialidemokraatit neuvotteluissa pitivät täysin mahdottomana, erimittaisina asioina.

Meidän ryhmämme piirissä oli ollut valmiutta hyväksyä omaisuudenhoitoyhtiöt yhtenä tuen muotona, kun olisi täsmennetty pykälää sillä tavalla, että se ei ollut tarkoitettu kotitalouksien vaikeuksien hoitoa varten, ei realisointiyhtiöksi, ei täysin toivottomien velallisten kaatopaikaksi jnp. Tästä oli hyvin täsmällisiä pykäläluonnoksia jo olemassa, mutta turhapa näitä menneitä kovin pitkälle tässä on kaivella. Totean vielä sen, että luultavasti suurempi vastustus oli keskustan ryhmässä kuin meillä koko ajatusta kohtaan. Mutta se on nyt taakse jäänyttä elämää.

Joka tapauksessa näitä yhtiöitä nyt on, ja kun niitä on ja tuella pitää olla selvät pelisäännöt ja näyttää tällaistakin instrumenttia tarvittavan, on hyvä, että se säännellään lakiin. Tästähän valiokunta lähti, eikä meillä ole valiokunnan piirissä ollut asiasta erimielisyyttä.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Koska osallistuin myös vuoden alussa noihin neuvotteluihin, niin minä nyt todistaisin, että muistan tämän asian samalla tavoin kuin ed. Louekoski sen muistaa: Ehdotus omaisuudenhoitoyhtiöiden poisvetämisestä tuli ensimmäisen kerran pääministeri Aholta ilman, että opposition puolelta sitä olisi kovinkaan paljon painotettu, vaan ainoastaan puhuttiin sen muodoista.

Mielestäni olennainen kysymys ei tässä kuitenkaan ole se, kutsutaanko näitä omaisuudenhoitoyhtiöiksi vai roskapankeiksi; se on semanttinen asia. Sen jälkeen, kun on päätetty ottaa täysi vastuu siitä, että pankit pysyvät pystyssä, se on sellainen reunaehto, jonka puitteissa täytyy toimia. Sen puitteissa pitää nähdäkseni toimia siten, että pankkituki tulee veronmaksajille mahdollisimman halvaksi. Tätä logiikkaa edelleen seuraten on kysyttävä, tulevatko omaisuudenhoitoyhtiöt, sellaisina kuin niitä on nyt ajateltu, veronmaksajille halvemmiksi kuin nykyinen systeemi, jossa tuki melko hahmottomasti ajautuu, kontrolloimattomasti ja hahmottomasti, epäoikeudenmukaisestikin, kahdella tavoin epäoikeudenmukaisesti: veronmaksajien kannalta ja teollisuuden keskinäisen kilpailun kannalta. Olen vakuuttunut siitä, että kun omaisuudenhoitoyhtiöitä perustetaan, tuki on kontrolloidumpaa ja tällä tavoin veronmaksajille halvempaa.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mitä tulee vuoden alussa käytyihin pankkitukineuvotteluihin, joiden lopputuloksen sosialidemokraatit kaatoivat, niin mielestäni asia oli siltä osin yksiselitteinen, että siellä ei otettu kantaa ns. roskapankkeihin. Silloin, kun me hyväksyimme tätä lainsäädäntöä, hallitukselle jäi mahdollisuus aina esittää roskapankkia. Ei siinä tehty sellaista sopimusta eikä edes pyritty tekemään, että nyt ei roskapankkeja perusteta, vaan jos roskapankkeja olisi perustettu, ne olisi erillisen lakiesityksen perusteella perustettu ja siihen olisi jouduttu ottamaan kantaa sen perusteella.

Tämän takia minä en ole ottanut kantaa roskapankkien puolesta tai niitä vastaan, kun siihen ei ole tarvinnut ottaa kantaa, vaan olen ottanut kantaa tämän paketin hyväksymisen puolesta, joka oli hyvä ja oikea paketti, johon ei sisältynyt roskapankkeja ja joka, jos olisi hyväksytty, olisi johtanut pankkitukikeskustelua todennäköisesti paljon parempaan suuntaan kuin nyt on tapahtunut.

Nyt me olemme tiettyjen peruuttamattomien ratkaisujen jälkeen ajautuneet tilanteiseen, että tilanne on uusi. Tämä tilanne on olennaisesti huonompi kuin se oli vielä tammikuussa. Sen takia silloin olisi pitänyt hyväksyä se pankkitukipaketti, johon ei sisältynyt roskapankkeja, mutta ei ollut mahdotonta, että niistä olisi annettu erillinen lakiesitys. Ei ollut sovittu, että sitä ei anneta.

Ed. Laurila merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On todella syytä vielä kerran valittaa sitä, että pankkitukipaketti aikanaan eduskunnassa kaatui ja kaadettiin. Mutta on hyvä, että nyt tuntuu olevan keskustelussa laajempaa yksimielisyyttä ja vastuullisuutta.

Mitä tulee omaisuudenhoitoyhtiöihin, niin muistutan, että meillähän Suomen Pankin holveissa on kolme kappaletta: Scopulus, Sponda ja Siltapankki. On jo olemassa käytännössä omaisuudenhoitoyhtiötä.

Kun keskustan piirissä silloin keskusteltiin omaisuudenhoitoyhtiöistä, niihin suhtauduttiin kriittisesti, mutta niitä ei sinällään torjuttu. Sehän ei tullut milloinkaan eduskuntaan lopullisesti käsittelyyn. Olen sitä mieltä, että nyt tarvitaan välineitä. Oikein toteutettu omaisuudenhoitoyhtiö on eräs väline. On erittäin tärkeätä säilyttää pankkiryhmäkohtaisuus ja pankilla riittävä intressi ja vastuu ongelmaluottojen hoitamisessa.

Ed. Björkenheim (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos muistelemme tammikuun ilmapiiriä tässä talossa, niin se näin jäljestä päin ajatellen tuntuu aivan epätodelliselta. Kun muistamme niitä keskusteluja, joita silloin käytiin esimerkiksi omaisuudenhoitoyhtiöistä ja elvytyksestä, ei ole mikään ihme, että tapahtui tällainen, mitä minä sanoisin työtapaturmaksi, ja asia jäi puolitiehen.

Olen sitä mieltä, että koko roskapankki-käsitteen keksiminen oli onneton oivallus, koska tästä syystä koko tämä systeemi leimattiin heti julkisissa medioissa ja kansalaiset saivat aivan väärän käsityksen siitä, mitä tällä käsitteellä tarkoitettiin. Se oli myös yksi syy, miksi tässä talossa keskustelu asiasta vääristyi. Muistan vain yhden edustajan puheenvuoron, jossa hurmiohenkisesti sanottiin, että Suomen kansa vihaa roskapankkeja, tietämättä ollenkaan, mistä on kysymys.

Sen takia olisinkin sitä mieltä, että kun kaikesta päätellen hallitus meille alkusyksystä tuo uuden esityksen tästä asiasta, meidän pitäisi tässä talossa järjestää edustajille seminaarityyppinen informaatiotilaisuus, missä selittäisimme ihan rautalankaa vääntäen, mikä tällainen omaisuudenhoitoyhtiö on ja mitä sillä ajetaan takaa, mitä se tarkoittaa ja millä lailla se voi koko ongelmavyyhteä auttaa eteenpäin.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Entisaikana oli Lapissa savottoja ja savotoilla jätkiä. Yksi tällainen Lapin jätkä lähti sieltä savotasta viikonloppuna kotiinsa tai viinakauppaan. Hän ei itse vielä tiennyt, kumpaan aikoi mennä. Ja kun tuli tienhaaraan, päätti, että heittää lakilla, ja mihin lakki putoaa, niin siihen suuntaan mennään. Heitti ensimmäisen kerran, lakki osoitti kotiin. Heitti toisen kerran, lakki osoitti kotiin. Ja heitti vielä muutaman kerran ja lakki osoitti joka kerran kotiin, jolloin tämä Lapin jätkä sanoi tälle lakille, että mitäs siinä vastustelet, kun tiedät, että viinakauppaan mennään kuitenkin.

Sama idea tässä roskapankkikeskustelussa tuntuu olevan täällä eduskunnassa: Mitäs täällä rypistetään, kun roskapankkeja ollaan perustamassa kuitenkin. Siltä osin tämä roskapankkien perustaminen on saamassa laillisuutensa. Eli nyt ollaan tekemässä ratkaisuja, joilla siunataan näitten miljoonakonnien — ennen oli rötösherrat, nyt on miljoonakonnat — tekemiset ja laskut pannaan maksuun Suomen kansalle.

Mitä tulee tällä hetkellä pankkijärjestelmään, niin meillä on yksi roskapankki. Sitä kutsutaan nimellä Siltapankki. Eli jos puhutaan roskapankeista, silloin meillä on käytännön esimerkki siitä, mitä ne voisivat olla. Itse en voi kuvitella roskapankin perustamista mitään muuta tarkoitusta varten kuin SKOPin ja säästöpankkien raunioille. Eli en näe, että kysymys on jostain epäkonkreettisesta asiasta, pankkien yleisestä roskapankista, vaan nimenomaisesta SKOPin ja säästöpankkien ongelmajätteen hoitamisesta.

Sen takia tämä kysymys ei ole abstraktio, vaan konkreettinen asia. Ja konkreettisesta asiasta kyseen ollen me tarvitsemme esityksen, ennen emme voi keskustella asiasta. En ymmärrä ed. Björkenheimiä, joka vaatii seminaaria roskapankkien perustamisesta. Emme me seminaaria tarvitse, vaan hallitukselta lakiesityksen, joka on keskustelun pohja siitä, mikä roskapankki on. Ei

ole olemassa sellaista yleistä käsitettä kuin roskapankit, joihin pitäisi ottaa myönteisesti tai kielteisesti kantaa. Me voimme palata tähän asiaan, kun me tiedämme, mikä on hallituksen lakiesitys, ja silloin me puhumme vasta konkreettisesta asiasta.

Mitä tulee tämän yhden roskapankin perustamiseen, jota kutsutaan nimellä Siltapankki Oy, niin silloin tehtiin perustavaa laatua oleva virhe, kun maksettiin sen pankin vanhoille omistajille 75 miljoonaa markkaa konkurssikelpoisesta pankista. Tämä virhe oli alussa perusteltavissa sillä, että sehän sijoitettiin passiiviseen omaisuuteen — Kansallispankin osakkeisiin — ja Kansallispankin osakkeillahan ei ole tuottoarvoa moneen vuoteen sen takia, että Kansallispankilla menee niin huonosti, että se ei pysty jakamaan osinkoa. Mutta suureksi mielipahakseni valtiovarainministeriö on nyt ymmärtääkseni myöntänyt luvan, että näitä Kansallispankin osakkeita voidaan muuttaa likvidimpään muotoon. Sen takia ne, jotka myivät konkurssikelpoisen pankin veronmaksajien tuella Kansallispankille, ovat nyt saamassa taloudellista hyötyä tästä toimenpiteestä ennenaikaisesti, ennen kuin Kansallis-Osake-Pankin osakkeet rupeavat tuottamaan. Mielestäni on väärin se, että valtiovarainministeriössä on sallittu säätiön omaisuuden muuttaminen Kansallis-Osake-Pankin osakkeista sellaisten vaihtovelkakirjojen muotoon, jotka ovat muuttuneet nyt tai muuttumassa likvideiksi.

Tämä on vielä sikälikin arveluttavaa, että tulossa on kenties oikeusjuttu tätä säätiötä vastaan. Valtion vakuusrahasto tulee säilyttämään itsellään oikeuden Kansallis-Osake-Pankin puolesta ja Kansallis-Osake-Pankin kustannuksella käynnistää oikeusjuttu STS-Säätiötä vastaan sen johdosta, että STS-Säätiö on myynyt siis sellaista epäkuranttia tavaraa, jota kutsutaan nimellä roskapankki, tällä hetkellä Siltapankki. Tämän epäkuranttisen tavaran arvo on aivan eri asia kuin se oli silloin, kun asiasta ensimmäisen kerran keskusteltiin. Syyskuun 21 päivä 1992 STS-Pankki lähetti valtion vakuusrahastolle kirjeen, jossa pyysi tukea ja arvioi, että sen luottotappiot nousevat miljardiin markkaan. Ensimmäinen aiesopimus STS-Pankin pelastamisesta perustui tähän arvioon, että luottotappio on miljardi markkaa, ja silloin hyväksyttiin tämä 75 miljoonan markan kauppahinta. Mutta sen jälkeen selvisi, että luottotappion määrä on todennäköisesti 2,5 miljardia markkaa eli 2,5-kertainen siihen tilanteeseen verrattuna, jossa hyväksyttiin 75 miljoonan markan kauppahinta, jolloin tavara oli olennaisesti epäkuranttisempaa kuin se tavara, mitä sanottiin silloin syyskuun tilanteen perusteella marraskuussa myydyn.

Eli kun valtio otti vastatakseen roskapankkiin nimeltä Siltapankki siirretyistä yli miljoonan markan luotoista, joita on kaiken kaikkiaan 3 000 miljoonaa markkaa, saatiin sellaista epäkuranttia tavaraa, että niistä aiheutuu huomattava määrä luottotappioita veronmaksajien maksuun. Tosiasiallisesti meillä on nyt roskapankki: Siltapankki Oy, joka on perustettu ilman, että eduskunnan lupaa on siihen kysytty. Valtiosääntöoikeudellisen asiantuntijan Mikael Hidénin mukaan ei ole rikottu eduskunnan päätöksiä tämän roskapankin perustamisen yhteydessä, koska eduskunta ei ole konkreettisesti pöytäkirjoissaan ottanut kantaa siihen, että roskapankkia ei saa perustaa. Nämä puheet ovat enempikin olleet periaatteellisia julistuksia, mutta eduskunnan tahtoa sen suhteen, voiko roskapankkia perustaa tai ei, ei ole olemassa, ja sen takia on voitu perustaa ensimmäinen roskapankki. Siis sen, mikä jää jäljelle, ns. good bankin, Kansallis-Osake-Pankki kaappasi ja käyttää sitä itselleen tuloa tuottavasti.

Tässä yhteydessä haluan kiinnittää huomion siihen, että kun nyt on luotu pohjat sille, mikä voi olla tällainen roskapankki, tällainen miljoonakonnien rötöstelyn peittämispaikka, jota kautta nämä rötökset eivät tule julkisuuteen, niin tämän ennakkotapauksen täytyy koskea kaikkia muitakin. Mielestäni sen täytyy koskea myöskin osuuspankkijärjestelmää. Osuuspankkijärjestelmässä Osuuspankki Yhteistuella ja Talousosuuspankilla oli ymmärtääkseni saman suuruiset ongelmavastuut kuin STS-Pankillakin. Kuitenkin osuuspankkijärjestelmä on kätkenyt nämä tappiot sisäänsä. En ymmärrä, miksi niin ovat tehneet, koska nyt tehdyn ratkaisun jälkeen, Siltapankkijärjestelyn jälkeen, mielestäni osuuspankeille kuuluu, että kaikki olisivat tasavertaisia lain edessä, sama mahdollisuus panna rahoja maksuun valtion piikkiin tällaisen roskapankin kautta. Odottelen vain aikaa, jolloin osuuspankkijärjestelmä ilmoittaa, että heidän on saatava tehdä sama juttu. Pankkijärjestelmä, joka periaatteessa kykeni imemään tappiot kahdesta järjestelmän piirissä olleesta konkurssikypsästä pankista, saattaa panna nämä maksut kuitenkin valtiolle maksuun, mikä lisää valtion menoja.

Mitä tulee tähän konkreettiseen asiaan eli seuraavan roskapankin perustamiseen, se koh-

distuu säästöpankkijärjestelmään, Suomen Säästöpankkiin ja SKOPiin. Meillä on tämän järjestelmän suhteen tasan kolme vaihtoehtoa. Jos joku keksii enemmän vaihtoehtoja, olisin kiinnostunut niistä.

Yksi vaihtoehto on se, että paloitellaan tämä järjestelmä, toinen vaihtoehto on, että myydään kokonaisena tai fuusioidaan johonkin, ja kolmas vaihtoehto on, että se jatkaa tämän jälkeen edelleenkin itsenäisenä. Väittäisin, että kaksi ensimmäistä vaihtoehtoa, paloittelu, fuusiointi johonkin pankkiin tai myyminen, vaativat tällaisen kaatopaikan, johon pannaan ongelmajätteet samaan tapaan kuin perustettiin Siltapankki STS-Pankin ongelmajätteelle. Kukaan ei osta säästöpankkijärjestelmästä mitään, jos valtio ei osallistu kustannuksiin näiden perusteiden mukaan, joiden mukaan Siltapankki perustettiin. Kolmas vaihtoehto on itsenäisenä jatkaminen. Se vaatii taas valtion rahaa pääomatukena. Valtion rahantarve ei muutu siitä, että pankki jatkaisi itsenäisenä. Se menee konkurssiin, jos se ei saa lisää rahaa. Siitä taas on eduskunnan lausuma, muistaakseni lähes yksimielinen lausuma, että pankkeja ei saa päästää konkurssiin.

Eli vaihtoehdot, jotka meillä tällä hetkellä eduskunnan tahdon mukaisesti ovat, ovat sen suuntaiset, että aina menee valtion rahaa, koska ne tappiot, jotka pankkijärjestelmälle ovat aiheutetut, ovat siellä jo olemassa. Ei sinne uutta rahaa mene. Ne rahat on kulutettu jo, joita sinne nyt halutaan muita maksamaan, kun pankkien oma kyky sietää lisää tappiota ei riitä. Eli rahat, jotka säästöpankkijärjestelmään tällä hetkellä käytetään, ovat sen tyyppisiä rahoja, että ne ovat kansantaloudelle jo aiheutettuja vahinkoja. Sen takia olisin halunnut, että ne miljoonakonnat, jotka ovat näitä vahinkoja aiheuttaneet, paljastettaisiin tekemällä julkinen rekisteri niistä, jotka ovat aiheuttaneet näitä vahinkoja kansantaloudelle sekä pankkien puolella että saajien puolella, eli olisi pitänyt perustaa yli miljoona markkaa valtiolle ja veronmaksajille tappioita aiheuttaneiden velallisten luettelo. Siitähän monet edustajat olivat kanssani samaa mieltä allekirjoittamalla tämän aloitteen.

Huomattava sosialidemokraattinen poliitikko Mauno Koivisto esitti näkemyksensä, jonka mukaan pankkituen juoksu on pöyristyttävää luokkaa. Hänellä ei kuitenkaan näytä olevan mitään keinoa eikä käsitystä siitä, miten pankkituen juoksu pysäytettäisiin. Tämä huomattava sosialidemokraattinen poliitikko on yleensä ollut suurpankkien asialla, SYPin ja KOPin asialla, eli tässä tapauksessa hän ilmeisesti haluaisi sitä, että valtio kerralla maksaisi säästöpankkijärjestelmän tappiot ja loppuosa sitten, good bank, pelastettaisiin näihin liikepankkeihin.

Toinen omnipotentti henkilö, presidenttiehdokas Martti Ahtisaari ei ole ottanut tähän kysymykseen kantaa, mutta sitähän me mielenkiinnolla odotamme, koska nyt meillä on näkemys siitä, että tätä kuuluu taivastella aivan korkeimmista tehtävistä lähtien, ei vain ilmeisesti presidentin, joten seuraavaksi sitä rupeavat taivastelemaan presidenttiehdokkaat. Kuulostaisi loogiselta, eli jään odottamaan demareiden omnipotentin presidenttiehdokkaan Martti Ahtisaaren taivastelua tässä asiassa.

Mitä tulee valiokunnan kannanottoihin, joihin haluaisin erityisesti kiinnittää huomiota, niin mietinnössä on kaksi kovin kummallista kannanottoa. Valtiontakuut, jota valiokunta ehdottaa, on kovin epämääräinen käsite. Haluan kiinnittää huomion siihen, että siinä ei ehdoteta normaaleja valtiontakuita, siis valtiontakuita lainalle, koska ei pankeilla ole mitään hyötyä siitä, että saataisiin valtiontakuu normaaleille lainoille. Pankkien välisillä markkinoilla lainoilla ei ole vakuuksia, enkä ymmärrä, että suomalainen pankkijärjestelmä olisi siinä tilassa, että pankkien lainoille pitäisi olla vakuudet. Olisin kovasti hämmästynyt; silloin rahahanat olisivat menossa kiinni, jos pankkien lainoille tarvittaisiin vakuudet. Tässä mielessä en usko, että kysymys on normaaleista takuista.

Kun tässä otetaan kantaa joihinkin valtiontakuisiin, joista ei kerrota, mitä ne voisivat olla, niin on arvattavissa, että ne olisivat erilaisia pääomitukseen liittyvän rahanhankinnan takuita, ja siinä mielessä valiokunta on syyllistynyt mielestäni hyvin epämääräisen lausuman antamiseen. Se ei kerro, mistä on kysymys, minkälaisesta tukimuodosta on kysymys, ehdottaa kuitenkin tukimuotoa.

Sen takia ymmärrän, että tämä ei ole valiokunnan lausumassa perustelulausumana. Valiokunnan lausumassa on vain yksi ponsi. Loppu on valiokunnan hyvin epämääräistä kannanottoa, joka ei velvoita eduskuntaa eikä hallitusta mihinkään sen takia, että se ei ole edes perustelulausuma. Siitä ei tarvitse edes täällä äänestää eikä eduskunta hyväksy sitä erityisperusteluissa, erityisenä eduskunnan kannanottona, kun se on vain tekstin seassa. Siinä mielessä valiokunnan puheenjohtajan nostama julkinen huomio tälle asialle on kohtuutonta, koska ei valiokunta ole lausunut tästä asiasta mitään erityistä, kun se ei

ole ponsiosuudessa. Minä kunnioittaisin pontta paljon enemmän kuin tällaista epämääräistä muotoa: valtiontakuiden myöntämistä johonkin asiaan, josta ei kerrota, mikä se on. Normaaleista takuista ei ole kysymys. Tämän takia syytän valiokunnan mietintöä epämääräisyydestä asiassa.

Mitä tulee roskapankkien perustamiseen, niin jos valiokunta hienovaraisesti esittää roskapankkien perustamista, en minä ymmärrä, mitä ne omaisuudenhoitoyhtiöt säästöpankkien ja SKOPin osalta voisivat olla, jotka eroaisivat roskapankeista, ed. Louekoski. Meillä on roskapankkimalli, se on Siltapankki. Siellä on STS-Pankista jäljelle jäänyt ongelmajäte. En ole ymmärtänyt, että muut pankit tarvitsisivat roskapankkeja. Säästöpankkijärjestelmä haluaa nimenomaan sellaisen pankin, johon sijoitettaisiin ongelmajätettä, voidakseen tulla paloitelluksi, fuusioiduksi tai myydyksi. Tämän takia en näe perusteluja sille, että omaisuudenhoitoyhtiöt ja roskapankit jollakin tavalla erotettaisiin tai olisivat eroteltavissa. Ei tässä konkreettisessa asiassa, ed. Louekoski, ole mitään vaihtoehtoja olemassa. On perustettava, jos sitä haluatte valiokunnassa tai sosialidemokraattien piirissä, pankki, joka ottaa vastatakseen ongelmajätteestä. Mitään muuta mallia meillä ei suomalaisessa yhteiskunnassa tässä asiassa ole kuin Siltapankki, joten on odotettavissa, että kaikki omaisuudenhoitoyhtiöt tulevat olemaan sen suuntaisia.

Herra puhemies! Pankkituen yleinen periaate, että se olisi avointa ja julkista, on vakavasti ollut uhattuna, kun tuli tietoon, että on annettu valtion erityistakauksia Ekan ja Hakan luotoille. Tämä yritettiin salata hyvin pitkään poliitikoilta ja valtion vakuusrahaston hallintoneuvostolta ja julkisuudelta, vaikka pankkituen pitäisi olla avointa ja julkista. On ruvettu murentamaan sitä periaatetta, jonka mukaan valtion pankkituki on avointa ja julkista.

Toinen asia, jota ollaan nyt murentamassa, on valtion pankkituen vastikkeellisuus. Sen periaatteen murentaminen on alkamassa siitä, jos me olemme antamassa avoimen valtakirjan valtion rahojen käyttämiseksi sellaisten takauksien vakuudeksi, joista me emme tiedä, mitä ne ovat ja miten ne toteutettaisiin, eikä sitä näytä tietävän myöskään talousvaliokunta.

Ed. L o u e k o s k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Talousvaliokunta on ottanut mietinnössä varovaisesti kantaa sen puolesta, että me haluaisimme eduskunnassa käsitellä hallituksen esityksen omaisuudenhoitoyhtiöistä ja samassa yhteydessä niitä tukimuotoja, jotka avoimen rahanjakamisen sijasta olisivat veronmaksajille edullisempia, mm. pankkien pääomansa tueksi hankkimien lainojen vakuuksia. Ed. Seppänen ymmärtää tämän oikein hyvin. Jos ei ymmärrä, niin sitten ed. Seppänen pankkivaltuutettuna on aivan väärässä paikassa.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Seppänen sanoi puheenvuorossaan, että Siltapankki voitiin perustaa, koska eduskunta ei ollut päättänyt, ettei sellaisia pankkeja perusteta. Eikö asioita olisi pitänyt tarkastella toisella tavalla? Eli tosiasiallinen päätöshän Siltapankin perustamisesta tehtiin jo silloin, kun STS-Pankki fuusioitiin KOPiin. Silloinhan joku antoi luvan siihen, että valtio vastaa ja takaa STS:n ongelmaluotot, joita oli sitten miljardin markan sijasta 3 miljardia. Eikö tässä nyt joku ole toiminut eduskunnan budjettivallan yli? Eikö olisi pitänyt kysyä professori Hidéniltä, oliko rikottu eduskunnan budjettivaltaa päätöksessä, kun Siltapankki perustettiin? Minun nähdäkseni on. Tässä voidaan kysyä, onko tässä tietyllä tavalla toimittu ministerivastuulain vastaisesti, jos joku on luvannut silloin, kun ei ollut oikeutta luvata, tällaisia tukimiljardeja STS-Pankin pelastamiseksi.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Seppäsen puheenvuoro oli hyvin mielenkiintoinen. Talousvaliokunta on koko ajan lähtenyt siitä, että pankit itse pystyisivät selviytymään tästä vaikeasta tilanteesta. Se on ollut reaalinen lähtökohta, kun asioita on käsitelty. Nyt hän puheenvuorossaan sanoi jotenkin tähän malliin, että siunataan roskapankit. Tämä ei ole mikään siunaus. Tämä on ihan arkipäivän realismia, että jos halutaan valvoa sitä tukea, mikä annetaan ns. veromarkoilla, niin se tulee kaikkein parhaiten hoidettua omaisuudenhoitoyhtiön kautta.

Me olemme kuunnelleet useita asiantuntijoita asiasta, ja jo silloin, kun lakia tammikuussa käsiteltiin, se oli käsittääkseni aika vahvasti myös valiokunnan käsitys, mutta silloin tuli muu opposition toiminta tähän taakse, jolloin koko esitys kaatui. Kun hän antaa ymmärtää, ettei tukea nyt mene vääriin käsiin, kun sitä hoidetaan näin, niin epäilen vahvasti. Kentältä on tullut paljon sellaista tietoa, että nyt ei pystytä tarpeeksi kontrolloimaan, kuinka oikein sitä tukea käytetään. Kun erillinen omaisuudenhoi-

toyhtiö perustettaisiin, silloin pystyisimme myös valvomaan, että tuki menee oikeudenmukaisesti niihin tarkoituksiin, joihin se on todellakin tarkoitettu.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Seppänen hyvin taitavasti ulotti keskustelun jälleen sellaisiin asioihin, jotka varsinaisesti eivät liity pankkivaltuuston kertomukseen, ja tavan mukaan mielestäni rikkoi myös salassapitomääräyksiä asioissa, joita hänelle virkavastuulla on ilmoitettu ja kerrottu. Tämä koski mm. STS-Säätiön saamaa kauppasummaa.

Totean, että siitä hetkestä lähtien, jolloin ensimmäinen laskelma STS:n ongelmaluotoista tehtiin, on tapahtunut markan kellutus, on tapahtunut talouslaman syventyminen, joka ilman muuta on lisännyt ongelmaluottojen määrää. Laskentatapakin on ollut erilainen. Silloin kun miljardin markan ongelmaluottoihin päädyttiin, laskettiin mukaan vain yli 1 miljoonan markan ongelmaluotot. Kun suurempaan summaan on päädytty, on laskettu kaikki ongelmaluotot. Summan kasvamiselle löytyy näin ollen asiallisia tai sitten talouden muuttumisesta johtuvia perusteita.

Mitä tulee roskapankki- ja takuukeskusteluun, siinä suhteessa lähestymistapani on hyvin samanlainen kuitenkin kuin ed. Seppäsellä. Minusta tähän roskapankki-ja omaisuudenhoitoyhtiöasiaan pitää ottaa perusteellisesti kantaa silloin, kun on olemassa hallituksen esitys, jolloin tiedetään, minkä muotoinen se on, kuka hallitsee, ovatko ne pankkiryhmäkohtaisia ja ennen kaikkea, mihin tarpeeseen ne tulevat. Johtopäätökseni tässä suhteessa ovat hyvin samanlaisia.

Takuista samalla tavalla pitää selvittää, mitä ovat ne takuut, jotka voivat toisaalta olla pankkien tarvitsemia omapääomaehtoiseen varainhankintaan liittyviä ja niin, että ne toisaalta voisivat olla vastikkeellisia, mitä eduskunta on edellyttänyt. Sellaista instrumenttia ei tähän mennessä ole ollut olemassa, jossa omapääomaehtoisen varainhankinnan takuuseen voisi liittyä vastikkeellisuus, ja tämä on ollut ongelma kaiken aikaa.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Seppänen puheenvuorossaan viittasi Kauppalehdessä olleeseen tasavallan presidentin haastatteluun, jossa presidentti aivan ymmärrettävästi ihmetteli pankkituen suurta tarvetta. Mutta, ed. Seppänen, olen teidän kanssanne ihan eri mieltä siitä, miksi näin mittavaan pankkitukeen on jouduttu. Aikanaan Säästöpankki Suomen perustaminen oli virhe. Se on nyt nähty. Tänä päivänä se kilpailee rahan hinnasta markkinoilla yhteiskunnan tuen turvin. Minusta, ed. Seppänen, pankkivaltuusmiehenä teidän pitäisi tähän asiaan puuttua. Tämä on ollut aikanaan virhe, että perusteltiin sen perustamista sillä, että sen vastuista piti jonkun huolehtia. Olen aivan varma siitä, että vastuut olisivat jääneet paljon pienemmiksi, jos se silloin olisi ajettu alas. Ei Suomessa tarvita, ei erityisesti yhteiskunnan tuella ylläpidettynä, näin monta pankkia.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppäsen puheenvuoron johdosta pari seikkaa. Se oli sinänsä ihan hyvä puheenvuoro ja kiinnitti myös talousvaliokunnan mietinnön liian yleisluontoisiin sanoihin huomiota.

Mutta kun hän puhui rekisteristä, mistä ed. Seppänen on tehnyt lakialoitteen, että ongelmaluotot laitettaisiin julkiseen rekisteriin eli palattaisiin vanhaan jalkapuusysteemiin, se on todella mielenkiintoinen systeemi. En kannata sitä, vaikka olen sitä mieltä, että kaikki rikollinen toiminta, mitä rahoitustoimintaan liittyy, pitää erittäin tiukasti käsitellä ja ongelmat ottaa julkiseenkin käsittelyyn entistä enemmän.

Kun hän tiedusteli vaihtoehtoja, mitä voidaan tehdä säästöpankkiryhmälle, jäi mielestäni yksi kuitenkin sanomatta. Lähinnä kolmantena vaihtoehtona oli fuusio, ymmärsin, liikepankkeihin. Kehottaisin pankkivaltuustoa myös miettimään sitä, että koska valtiolla on toinen pankki, Postipankki-ryhmä, jo olemassa ja nyt on säästöpankkiryhmä toisena, niin eikö näiden yhdistäminen olisi sellainen tie, jota voisi nopeasti edetä ja veronmaksajien varoja säästää.

Ed. M. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Pankkitukijärjestelmä tarvitsee todellakin pelisäännöt. Näinä päivinä vain on tullut miettineeksi monta kertaa, että meillä oli tammikuussa eduskunnassa tarjolla omaisuudenhoitoyhtiömalli, meillä oli tarjolla valvontajärjestelmä lakimuodossa. Se ei kelvannut. Se ei kelvannut todellakaan. Oppositio pakotti hallituksen vetämään esitykset pois, ja näinä kuukausina olemme tuhlanneet mielettömästi veronmaksajien rahoja. Arvostan sitä, että ed. Louekoski talousvaliokunnan jäsenenä on

selkeästi julkisuudessa sanonut, että tuolloin tehtiin virhe. Haluaisinpa kuulla, että ed. Kalliomäellä olisi rohkeutta siihen samaan.

Nyt on todellakin syytä tilanne nollata ja tehdä se, mikä on tehtävissä, ja niin pian kuin mahdollista luoda todella sellaiset pelisäännöt lakisääteisesti, jotka turvaavat veronmaksajien rahojen minimoinnin, jotka turvaavat eduskunnalle valvontamahdollisuuden ja myös estävät sen tilanteen, mikä tänä päivänä pankkien maailmassa tehdään: että pankit eräällä tavalla maksimoivat luottotappioitaan ja sen myötä maksimoivat myös yhteiskunnan tukea. Liian paljon tehdään sellaisia konkursseja pankkien hakemuksesta, joiden osalta mielestäni pankkituen henki pitäisi olla se, että niiden osalta ei tällaista realisointia huonona aikana tehdä.

Hallitus todellakin, arvoisa puhemies, tarvitsee nämä välineet, ja sen vuoksi toivon mahdollisimman ripeää etenemistä uusien lakiesitysten tuomiseksi eduskuntaan.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Drombergille sanon, että asioita ei hoideta oikein nyt. Ongelma on se, että me olemme ajautuneet tähän tilanteeseen sen takia, että pankkitukipakettia ei tammikuussa hyväksytty, ja sen takia hommat ovat menneet huonompaan suuntaan tässä asiassa, siis peruuttamattomaan suuntaan, ja ne määrittelevät myös kaikkia tulevia ratkaisuja.

Mitä tulee ed. Louekosken puheenvuoroon, minä en ymmärrä, miten pankkien vakavaraisuus paranisi pankin oman pääoman tueksi otetuin luotoin. Eivät luotot ole omaa pääomaa. En tiedä, mistä järjestelyistä tässä on kysymys. Teidän on, ed. Louekoski, kun te tällaista ehdotatte, selvitettävä, mitä te sillä tarkoitatte. Mitä ovat pankin oman pääoman tueksi otetut luotot, joihin tarvitaan valtiontakuita? Siis olette ottaneet käyttöön kategorian, jota ei ole olemassa, ja kysyn edelleen, mitä sillä tarkoitatte.

Mitä tulee ed. Ukkolaan, eduskunnan budjettivaltaan ei ole puututtu silloin, kun eduskunta on antanut nämä rahat valtion vakuusrahastolle tai maan hallituksen päätösvaltaan. Ne rahat on myönnetty. Nyt on vain kysymys pelisäännöistä, joilla niitä toimia jatketaan. Eduskunta ei ole tässä asiassa lausunut mitään roskapankeista.

Mitä tulee ed. S-L. Anttilan puheenvuoroon, ei pankkitukea voida lopettaa nyt ilman, että maksetaan tavalla tai toisella niitä virheitä, joita on tehty. Eli ei ole sellaista vaihtoehtoa, että pankkituki voitaisiin jotenkin yllättäen lopettaa, vaan ne rahat ovat menneet jo osin 80-luvun loppupuolella.

Mitä ed. Hämäläisen puheenvuoroon tulee, en minä ole moittinut sitä, että ongelma olisi hoitamattomien luottojen määrän kasvu vaan sen arvion kasvu, mikä tuli luottotappioista. Se on kestämätön. Sillä ei ole perusteita, että 1 miljardin markan luottotappiot nousevatkin 2,5 miljardiin kolmessa kuukaudessa. Se osoittaa STS-Pankin johdon kyvyttömyyttä, valvontajärjestelmien kyvyttömyyttä ja kirjanpitojärjestelmän heikkoutta.

Vielä ed. Ala-Nissilälle: Onhan meillä pienistä trattavelallisista protestilista, joka on julkinen. On kohtuutonta, että nämä miljoonakonnat kulkevat identifioimattomina.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! STS — KOP-vakuusrahastosopimus tehtiin viime syksynä vaiheessa, jolloin ei ollut käyty vielä sitä keskustelua, mikä vuodenvaihteessa eduskunnassa käytiin. Professori Hidén oli asiantuntijana valtion vakuusrahaston hallintoneuvostossa tästä asiasta. Hänen kantansa oli, että laillisesti STS — KOP-sopimus on täysin pitävä. Eri asia on sitten poliittinen puoli.

Mutta sen jälkeen, kun tämä kiivas keskustelu eduskunnassa käytiin parkkipankeista, on aivan luonnollista, että vakuusrahasto ei tässä vaiheessa enää uskalla lähteä tekemään uusia parkkipankkiratkaisuja. Sen vuoksi katsotaan tämä lainsäädäntö välttämättömäksi, jotta voitaisiin nekin mahdollisuudet käyttää hyväksi. Tämä asia on vakuusrahaston aivan toivomuksen mukainen, mitä talousvaliokunta esittää.

Totean kuitenkin, että asia nousi kuumaksi runsas viikko sitten, jolloin tutkija Ari Huhtamäki antoi eräälle lehdelle lausuman, jossa hän väitti, että pankit kokoilevat alihinnoilla omaisuuksia vaikeuksissa olevilta velallisilta ja myyvät ne myöhemmin korkeampaan hintaa.

En tiedä, kuinka paljon tämä pitää paikkansa. Voi olla, että näin on tapahtunut. Mutta parkkipankkijärjestelmä mahdollistaisi sen, että nämä olisivatkin valtionenemmistöisessä yhtiössä parkattuna odottaen ehkä aikaa parempaa, jolloin toivon mukaan kiinteistöjen hinnat nousevat ja valtion tilanne paranee, niin kuin esimerkiksi Tampellan osalta oli täysin viisasta pitää omaisuudet vuoden verran valtion hallussa ja myydä ne vasta nyt parempana aikana eteenpäin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Totean ed. Markku Laukkaselle, että vakuusrahastolaki oli neuvoteltu valmiiksi, mutta se kaatui eduskunnassa siihen, että hallitus ei suostunut sosialidemokraattien vaatimuksiin tietyistä lisäehdoista, joissa oli kysymys tietyn potin ohjaamisesta elvytykseen. Mutta sitä ennen jo, ennen kuin sopimukseen päästiin, pääministeri Aho oli vetänyt pois roskapankkiosuuden näistä neuvotteluista. Näin minä asian muistan. Vanhalla miehellä saattaa tietysti aina joskus lipsahdella, kun täällä joskus väitellään, mutta uskoisin, että muutkin näin käsittävän asian.

Toisin sanoen, ed. M. Laukkasen ja yleensä keskustan on aivan turha osoittaa oppositiota siitä, että se olisi vesittänyt roskapankkisysteemin. Mutta se olisi varmasti vesittynyt, vaikka Aho olisi antanut sen olla siinä mukana loppusopimukseen saakka, koska sosialidemokraatit eivät olisi suostuneet sen läpi viemiseen täällä ilman elvytyspakettia. Mutta täytyy kuitenkin korjata tällaiset asiat, koska ed. Laukkanen ilmeisesti ei tiennyt tästä asiasta.

Ed. Korhonen: Herra puhemies! On todettava ed. Aittoniemen toteamaan lauseeseen, että muisteja on monenlaisia, vähemmän valikoivia ja enemmän valikoivia: Kaikki tosin ovat hyviä, mutta eri lähtökohdista. Kyllä tilanne hyvin pitkälle oli tuo, minkä ed. Aittoniemi kuvasi, joulu — tammikuussa käytyjen keskustelujen yhteydessä.

Herra puhemies! Pankkitukikeskustelu on taas lähtenyt liikkeelle. Ehkä merkittävin perusasia on minun mielestäni pantava myös merkille: Lähtöasetelma, mistä keskustelu sai alkunsa, on taas yhden kerran suhteellisen väärä. Eduskunnan talousvaliokunnan piti puuttua tähän ongelmatiikkaan ja ottaa tietyllä lailla omia ohjia käsiin. Hallitus päinvastoin odottaa valmiutta, että eduskunta hyväksyisi jonkun mallin omaisuudenhoitoyhtiöistä ja muusta kokonaisuudesta. Tästä voisi vetää sen johtopäätöksen, että tärkeintä hallituksen mielestä ei olekaan siis selvittää edullisinta muotoa pankkituen kuriin saattamiseksi, vaan kysymyksessä on taas kerran vallan ongelma ja ongelma liittyy siihen, ettei haluta käsitellä asiaa eikä haluta tehdä perusteellisia selvityksiä kyseessä olevasta ongelmasta.

Tällä hetkellä pankkituki on jollakin lailla, kuten ed. Seppänen totesi, saavuttanut tietyt rajat. Mutta olennaista on myös se, mikä ei aikaisemmin ole ollut ongelma juurikaan pankkituen käsittelyn yhteydessä, eli kotitalouksien luottotappioiden määrät. Nehän ovat olleet suuruusluokaltaan pankkituesta 10—15 prosenttia, joka sinänsä on iso prosenttimäärä ja markkamääräkin, mutta ei koko pankkiongelman suuruusluokassa ole kovinkaan merkittävä. Nyt päinvastoin työttömyyden ja ostokyvyn yhä aletessa määrä on nouseva ja se on nouseva yhä kiihtyvällä vauhdilla, eli sitä kautta on realisoitumassa myös lisää pankkituen tarvetta.

Tästä on silloin selkeä, yksioikoinen johtopäätös se, että mikäli työllisyys- ja talouspolitiikkaa ei oteta vakavaan tarkasteluun myös tässä yhteydessä, eivät takuut ja omaisuudenhoitoyhtiöt tuen jatkuvaa kasvua ratkaise suuntaan eikä toiseen. Mikäli jatketaan tällä viennin varaan rakentuvalla mallilla, jossa tiukasti on sisäinen talous epätasapainossa ja alaspäin menossa, Suomi ei tarvitse jonkin ajan kuluttua enää mitään elvytystä, päinvastoin tilalle pitää tulla shokkihoitoa, ja on hyvinkin epävarmaa, auttaako sekään enää tässä tilanteessa.

Toisin sanoen talouspolitiikka, työllisyyspolitiikka ja siihen liitettynä pankkituki ovat kaikki kohtalonyhteydessä toisiinsa. Huono tai melkein mahdoton yhtälö on se, että näistä otetaan joku irralliseksi osaksi ja yritetään saada siitä jonkinlainen ratkaisu aikaan. Se ei tule onnistumaan. Kun valiokunta on tarkastellut kannanottoaan, on sitä tarkastelua, kun sitä lukee, tarkasteltava myös edellä sanotun pohjalta. Mikäli tarkastelukulmana on joku muu, saa aivan varmasti vääristyneen kuvan kokonaisuudesta.

Valiokunta korostaa omassa kannanotossaan eduskunnan aikaisempia päätöksiä. Toisin sanoen tuen pitää olla avointa, julkista ja aina vastikkeellista. Samaan listaan mielestäni kuuluu myös se, että sen pitää olla kokonaisuutena mahdollisimman edullista veronmaksajien osalta, ja se, että täsmällisten tietojen merkitys yhä enemmän on kasvanut.

Valiokunta on päättänyt, että valtiovarainministeriöltä pyydetään selvitys siitä, mitkä ovat pankkituen pääomarakennetta vahvistavien toimenpiteiden edullisimmat muodot. Se on se täsmällinen päätös ja konkreettinen esitys, minkä valiokunta on tehnyt.

Omaisuudenhoitoyhtiöt ovat nousseet tässä keskustelussa päärooliin. Pitää kysyä ja ennen kaikkea selvittää, ovatko ne mahdollisesti edullisempia kuin muut mahdollisuudet, mitä käytettävissä on. Mielestäni niissä on paljon epäselvää, kuten omistussuhteet, paljonko on valtion osuus, onko valtion osuus parkkipankeissa 50 tai

jotakin muuta, miten riskit jakautuvat, onko pankkikohtaisia vai onko mahdollisesti jokin yksi suurempi parkkipankki, jossa mahdollisesti ovat kiinteistöt jne. Se on niin aukinainen asia, niin epäselvä asia, niin monimutkainen asia, ettei siitä voi tehdä päätöksiä tunteilla, ovatpa ne sitten kielteisiä tai myönteisiä. Tietoa pitää saada ja tietoa pitää saada paljon. Siis yksioikoinen johtopäätös valiokunnan selvityspyynnöstä, että valmius niiden perustamiseen olisi jo tällä hetkellä olemassa, on täysin väärä.

Valtiontakauksien osalta ongelma on vielä huomattavasti monimutkaisempi. Eduskunta otti kantaa vuoden 93 lisätalousarvion käsittelyn yhteydessä ja määritteli tuen ehdot. Siis takausmahdollisuus on jo tällä hetkellä olemassa. Se tulee näiden ehtojen kautta, jos valtio käyttää niitä. Omistusoikeus, joka antaa mahdollisuuden siihen, antaa myös tietojensaantimahdollisuuden ja myös määräysvaltamahdollisuuden. Nyt ikävä kyllä on niin, ettei kumpaakaan näistä ole käytetty. On myös olemassa jatkuva epäilys väärinkäytöksistä ja niiden jatkumisesta. Tukea on myönnetty ja myönnetään jatkuvasti lisää, ja kun meillä on olemassa sen myötä myöntämiselle ehdot, on takauksien osaltakin tarkasteltava tilannetta tätä taustaa vasten. Välttämättä ei synnykään se tilanne, että avoin takauksien myöntäminen muodostuu mahdollisesti edullisimmaksi muodoksi. Täysin mahdollista on myös se vaihtoehto, että siitä tulee kallein muoto, joten tämäkin vaihtoehto pitää selvittää, mutta ei siihen ole mitään syytä mennä ennen kuin selvitykset on tehty, ja niiden selvityksien on oltava hyvin perusteellisia.

Se kuva, joka talousvaliokunnan työskentelystä ja mietinnöstä julkisuuteen varsinkin on leimautunut, on mielestäni väärä. Ei valiokunta ole ottanut myönteistä kantaa parkkipankkeihin eikä myönteistä kantaa takauksiin. Se on ottanut myönteisen kannan nimenomaan niihin selvityksiin, joita niistä pitää tehdä.

Kaikesta tästä käteen jää samanlainen soppa kuin oli joulu- ja tammikuussa. Toivottavasti hallitus saa itsensä jollakin lailla johdonmukaiselle linjalle tämän asian yhteydessä. Ei pankkiongelma ratkea mitenkään muuten kuin esityksiä tekemällä, esityksiä tuomalla, ei millään mutu-tuntumalla sitä voida hoitaa.

Tässä yhteydessä voisi todeta, että on vahinko, ettei asia ole kenenkään ministerin yksinomainen asia. Alkaa olla sen mittaluokan asia, ettei yksinkertaisesti harrastepohjalta enää eikä pohjalta, jossa jokainen sitä yrittää rääppiä, siitä mitään tule. Syytä olisi silloin tässä yhteydessä harkita myös sitä vaihtoehtoa, että pankkiasia on jonkun ministerin asia. Meillä on tälläkin hetkellä hallituksessa ministereitä, joitten alueet ovat huomattavasti kevyempiä ja huomattavasti yksinkertaisempia kuin on pankkituki ja pankkien koko problematiikka.

Herra puhemies! Kun hallitus ei saa esityksiä eikä toimenpiteitä aikaan, ehdotan, että asia jätetään tässä yhteydessä pöydälle eduskunnan syyskuussa pidettävään täysistuntoon, jolloin syntyy mahdollisuus palata tähän uudemman kerran.

Ed. S a s i : Herra puhemies! Oli hyvin mielenkiintoista kuulla ed. Seppäsen puheenvuoro salissa, ja täytyy sanoa, että ed. Seppäsen analyysi oli varsin osuva. Lukuunottamatta joihinkin henkilöihin kohdistuvia piikkejä täytyy sanoa, että tuohon analyysiin on mielestäni varsin pitkälti helppo yhtyä.

Mielestäni täällä salissa on mielenkiintoista tänään ja myös talousvaliokunnassa se, että sosialidemokraatit tuntuvat tulleen tunnontuskiin, ja täytyy sanoa, että olikin varsin hämmästyttävää se, että kun viime tammikuussa päästiin yhteisymmärrykseen pankkitukipaketista ja vakuusrahastolaista, niin kuitenkin poliittisista syistä, jotka liittyivät ns. elvytykseen, tuo paketti kaadettiin sillä seurauksella, että jälkityötä, paikkaustyötä, nyt on jouduttu useissa yhteyksissä sen jälkeen tekemään ja lopputulos on ollut sama, kuitenkin tietyllä viiveellä.

Kuitenkin täytyy todeta se, että mielestäni ehdot, joita eduskunta silloin asetti pankkituelle, olivat erittäin onnistuneet. Nimittäin silloinhan eduskunta asetti mielestäni kaksi keskeistä ehtoa, ensinnäkin sen, että erityistilintarkastus täytyy suorittaa, ja sitähän nyt tehdään STS-Pankissa ja myöskin säästöpankkiryhmässä. Mutta toinen ja ehkä huomattavasti keskeisempi ehto oli se, että jos valtio antaa tukea, tässä tapauksessa valtion täytyy saada huomattava omistusosuus pankista. Tämän ratkaisun vaikutukset ovat myönteisellä tavalla nähtävissä.

Muistan aikoinaan, kun valtiovarainvaliokunnan verojaostollekin selvitettiin, että miljardeja markkoja tarvitaan jo eräiden pankkien pelastamiseen helmikuun alussa. Kun sitten tämä omistusehto asetettiin, se johti siihen, että rahastusyritykset estyivät. Haluan myös muistuttaa siitä, että vielä tammikuussa arvioitiin, että tarvitaan vähintään 15—20 miljardia markkaa, mahdollisesti 30 miljardia markkaa, tämän

vuoden aikana pankkien tukemiseen. Kun nyt talousvaliokunnan mietinnön mukaisesti summa saattaisi olla 10 miljardia, mielestäni tämän ehdon vaikutukset tällä hetkellä varsin konkreettisesti näkyvät. Eräänä osoituksena oli nimenomaan se, että Kansallis-Osake-Pankki päätti ei kääntyä ensi sijassa valtion ja veronmaksajien puoleen vaan omistajiensa puoleen, ja tältä osin mielestäni järjestys oli täsmälleen oikea.

Täytyy todeta se, että olen tasavallan presidentin kanssa hyvin samaa mieltä siitä, että pankkitukiasioissa on tarpeettomasti hidasteltu. Muistan, kuinka pankkitukea tammikuussa ajettiin kuin käärmettä pyssyyn eduskunnassa ja todettiin, että ratkaisuja täytyy hyvin nopeasti tehdä, viimeistään helmikuun aikana. Tähän päivään mennessä näitä ratkaisuja ei ole tehty, joten tämä asettaa eräitä kysymyksiä siitä, mikä on hallituksen kyky hoitaa pankkitukipakettia. Haluan vilpittömästi yhtyä niihin puheenvuoroihin, joissa on todettu, että kun pankkitukeen joudutaan käyttämään kaiken kaikkiaan kymmeniä miljardeja markkoja, varmasti hallituksessa löytyisi paikka yhdelle ministerille, joka ottaisi todellakin haltuunsa pankkitukikysymyksen, paneutuisi siihen kaikella vakavuudella ja pyrkisi hoitamaan sitä siten, että pankkitukikysymys tulisi mahdollisimman hyvin ja huolellisesti hoidettua.

Tässä yhteydessä haluan, herra puhemies, korostaa sitä, että kun puhutaan pankkikriisistä, tosiasia on aika pitkälti se, että kyse on nimenomaan säästöpankkiryhmän kriisistä. Jos katsotaan, minne rahat ovat menneet, lähestulkoon koko valtion tuki on mennyt säästöpankkiryhmään. Mielenkiintoista on se, että ne pankit, jotka eivät ole vielä valtion sylissä, pyrkivät hoitamaan omat asiansa, mutta kun säästöpankkiryhmä on valtion omistuksessa lähestulkoon kokonaisuudessaan, tuntuu siltä, ettei ole mitään rajaa niille pyrkimyksille, joilla valtion tukea säästöpankkiryhmälle tässä tilanteessa pyritään saamaan. Tuskin kenellekään on salaisuus se, että mitä muihin pankkeihin tulee, ne pyrkivät aika reaalisesti kirjaamaan tappionsa mutta säästöpankkiryhmä pyrkii hyvin etupainotteisesti kirjaamaan tappionsa, niin että pankki saataisiin valtion rahoituksella mahdollisimman nopeasti mahdollisimman hyvään taloudelliseen kuntoon. On tietysti täysin selvää se, että tällainen toimintapolitiikka, jos valtio antaa siihen mahdollisuuden, olennaisesti vääristää pankkien välistä kilpailua eikä missään tapauksessa ole tervettä.

Herra puhemies! Muistan, kun valtiontakauksista pankeille keskusteltiin aikoinaan tammikuun yöllisissä neuvotteluissa, että itsekin herätin kysymyksen, eikö takaus sittenkin olisi ensisijainen keino ja tulisiko sille asettaa ehdoksi omistusta pankeissa. Nimittäin minun on ainakin aika vaikea nähdä mitään eroa: Jos valtioneuvosto ja myös eduskunta ilmoittavat, että kaikin keinoin pankit Suomessa pidetään pystyssä, mitä eroa on tällä takauksella verrattuna muodollisjuridiseen takaukseen, joka annettaisiin jollekin pankkiin tehtävälle sijoitukselle tai jollekin pankin lainalle? Tässä suhteessa mielestäni se kannanotto, jonka talousvaliokunta on ottanut, on varsin oikean suuntainen. Olenkin sitä mieltä, että jotta kyettäisiin minimoimaan pankkituki nimenomaan liikepankkeihin, tulisi ensisijaisesti pyrkiä siihen, että nämä pankit saisivat takauksia, ja pyrittäisiin sillä tavalla niiden ongelmat hoitamaan ja välttymään siltä, että valtio joutuisi itse ottamaan miljardeja markkoja lainaa ja sitten edelleen lainaamaan summan pankeille.

Herra puhemies! Mitä tulee ns. omaisuudenhoitoyhtiöihin tai roskapankkeihin, mielestäni niihin sisältyy aika paljon ongelmia. Mutta kuten ed. Seppänen totesi, pitäisi myös tietää, minkälaisesta roskapankista tai omaisuudenhoitoyhtiöstä ylipäätänsä puhutaan. Jos tässä maassa mentäisiin siihen, että perustettaisiin jokaiselle pankkiryhmälle oma roskapankki tai kaikille pankkiryhmille yhteinen roskapankki, väitän, että se ratkaisu olisi mahdottoman kallis yhteiskunnalle, koska on täysin selvää, että pankit työntäisivät kaiken epäonnistuneen liiketoimintansa roskapankin syliin, ja se lasku olisi lähestulkoon mahdoton veronmaksajien maksaa. Siitä syystä mitään yleistä roskapankkia missään tapauksessa mielestäni tähän maahan ei tule perustaa.

Muistan myös, kun aikoinaan keskusteltiin roskapankkimallista ja sen ehdoista, että aika suurta epäselvyyttä oli viime tammikuussa myös siitä, minkälaisia ehtoja tultaisiin käyttämään. Muistan, kun silloin puhuttiin siitä, että varoja siirrettäisiin roskapankkeihin käyvistä arvoista. Kun sitten todettiin, että jos näin tehdään, se merkitsee sitä, että merkittävät luottotappiot välittömästi realisoituvat pankeille ja lisäävät olennaisesti pankkituen tarvetta, kukaan ei oikein osannut tämän jälkeen selittää, mitä arvoja tosiasiassa jouduttaisiin käyttämään, jos omaisuudenhoitoyhtiöitä perustetaan. Mutta on tietysti joitakin tilanteita, joissa täytyy pyrkiä miet-

timään sitä, voitaisiinko omaisuudenhoitoyhtiöllä saavuttaa joitakin myönteisiä tuloksia.

On toki täysin selvää, että jos pyritään säästöpankkiryhmän ongelmaa ratkaisemaan, yksi tapa on se, että valtio jatkuvasti työntää sinne rahaa ja tällä tavalla tukee säästöpankkiryhmän toimintaa. Jos sen sijaan pyritään rationalisointiin pankkisektorin sisällä, tuskin säästöpankkiryhmän ongelmaa voidaan ratkaista tässä tapauksessa ilman omaisuudenhoitoyhtiöitä. Jos pyritään siihen, että valtio luopuisi säästöpankkiryhmän omistuksesta, tuskin kukaan ottaa säästöpankkiryhmää sellaisenaan. Tässä tilanteessa on toki syytä vakavasti harkita omaisuudenhoitoyhtiöitä.

Haluan myös kiinnittää huomiota samaan moraaliseen ongelmaan, johon ed. Seppänen kiinnitti huomiota. Nimittäin jos lähtökohta on se, että omistajille jää jollakin tavalla jäljelle ns. hyvä pankki ja roskat siirretään valtion vastuulle, mielestäni moraalisesti ei toimita oikein, koska silloin pelastetaan omistajien omaisuutta. Sellainen ratkaisumalli tietysti on oikeampi, että roskat jäävät omistajien haltuun ja sitten pyritään muodostamaan ns. hyvä pankki tai good bank, josta pyritään luopumaan ja siirtämään se kenties johonkin muuhun pankkiryhmittymään tai jollekin muulle omistajaryhmälle. Tietysti ottaen huomioon pankin rahoitus- ja funding-järjestelyt saattaa olla tarkoituksenmukaista, että pyritään etsimään mahdollisimman järkeviä ja toimintakykyisiä malleja, millä tavalla toimitaan. Täytyy sanoa, että käytännössä loppujen lopuksi hyvien pankkien ja huonojen pankkien järjestelyjen ero ei ole kovinkaan suuri. Mutta olennaista on se, että jos tukea annetaan ja lähdetään roskapankkijärjestelyn kautta siitä, että tukea ei saada koskaan valtiolle enää takaisin, mielestäni sellaisella pankkiryhmittymällä ei tulisi olla enää elämisen oikeutta, koska siinä tapauksessa kilpailu kohtuuttomasti vääristyy.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. R. Aho: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Korhosen pöydällepanoehdotusta.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun on tehty kannatettu ehdotus asian panemisesta pöydälle, asia on jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia ilmaisemaan kantansa pöydällepanon ajankohtaan.

Ed. Mäki-Hakola: Rouva puhemies! Ehdotan, että asia pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Mäki-Hakolan ehdotusta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Korhonen ed. R. Ahon kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi syyskuussa pidettävään ensimmäiseen täysistuntoon.

Ed. Mäki-Hakola on ed. Sasin kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ed. Mäki-Hakolan ehdotus "jaa", ed. Korhosen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 15 ei-ääntä; poissa 83. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Mäki-Hakolan ehdotuksen.

Asia pannaan pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

4) Hallituksen esitys n:o 90 Pohjoismaiden välillä tehdyn yhteistyösopimuksen muuttamista koskevan sopimuksen hyväksymisestä

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

5) Hallituksen esitys n:o 91 laeiksi sotilasmajoituksesta annetun lain, sotilaskyydityksestä annetun lain, hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sotavoiman tarpeisiin annetun lain ja sotaväen kunniatuomioistuimista annetun lain kumoamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin puolustusvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! En tiedä, olenko ihan nyt asiassakaan, en ole ehtinyt ehdotusta lukea. Katselin tämän etusivun, niin kuin tavallisesti väitetään minun tekevän. Mutta tässä on kysymys suomalaisesta hevosesta, ja joka tapauksessa tämä liittyy suomalaisen hevosen käyttöön puolustusvoimien käytössä kriisiaikoina. Minä vähän epäilen, kun olen kuullut ministeri Rehnin näkemyksiä, että hän ei ole kaunoisella jalallaan astunut suomalaiseen metsään, kiviseen ja kantoiseen maastoon, metrin lumihankeen, jossa hän olisi voinut todeta sen, että 3 kilometrin päähän kiviseen ja kantoiseen maastoon ei ilman suomalaista hevosta toimiteta huoltoa, patruunoita, aseita ja ruokaa suomalaiselle sotilaalle, jos tällainen kriisiaika syntyy.

Halusin todeta tällä puheenvuorollani, kuten olen aikaisemmin joskus eduskuntakyselylläkin todennut, että suomalaista hevosta tarvitaan kriisiaikana ja tullaan tarvitsemaan. Sotilasajoneuvot eivät sitä korvaa ja sen vuoksi pitäisi puolustusvoimien edelleenkin säilyttää toiminnassaan mahdollisuus tietyn määräiseen hevoskannan säilyttämiseen kriisiaikoja varten, koska niitä tarvitaan niin kuin tarvittiin vuosina 39—45. Toivottavasti tällaista aikaa ei enää meille tule, mutta jos tulee, suomalaisessa maastossa traktorit eivät pärjää. Hepoisia tarvitaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään puolustusvaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys n:o 92 laiksi nuorista työntekijöistä

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Mäkipää: Arvoisa puhemies! Esitys laiksi nuorista työntekijöistä korvaa ns. nuorten työntekijäin suojelusta annetun lain. Tämä esitys mahdollistaa, että myös alle 14-vuotiaat voisivat tehdä työtä kouluaikana. Muun muassa peruskoululaiset voisivat työskennellä enintään 3 tuntia koulupäivänä ja työpäivän ja koulupäivän yhteinen tuntimäärä saa olla 8 tuntia. Perusteluissa myös mainitaan, että töiden pitää olla kevyitä, ja yleensä nuoret ovat tehneet töitä kaupan alalla, kioskimyyjänä, kahvila- ja ravintola-alalla ja myös siivoojina. Samoin on käytäntö Ruotsissa, Norjassa ja muissa Pohjoismaissa, jolloin nuoret voivat tehdä edellä mainittuja töitä.

Mielestäni tämä esitys on kannatettava. Tietysti tässä pitää seurata, esimerkiksi ettei koulunkäynti rasita näitä nuoria työntekijöitä. Juuri tällainen tutustuminen muutaman tunnin aikana työelämään on minun mielestäni erittäin tärkeätä. Toivottavasti suuren työttömyyden aikana myös alle 14-vuotiaille nuorille löytyy edellä mainittuja töitä. Hehän saavat ensimmäisiä tuntumia työelämään juuri tällaisesta kokeilusta ja myös pystyvät näkemään erilaisia ammatteja. Eli toivon, että tämä käsitellään aikanansa nopeasti työasiainvaliokunnassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys n:o 93 laiksi työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain 22 §:n muuttamisesta sekä laiksi syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien rekisteristä

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

8) Ed. Rädyn ym. lakialoite n:o 29 laiksi teatteri- ja orkesterilain 3 ja 5 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Räty: Arvoisa puhemies! Kulttuuripoliittisessa selonteossa on kohta "Teatterit", joka avataan seuraavilla sanoilla: "Teatterilla on ollut perinteisesti vahva asema kulttuurin muotona.

Valtion harjoittamassa kulttuuripolitiikassa teatteri- ja orkesterilaki sekä lakisääteinen valtionosuusjärjestelmä ovat olleet viime vuosikymmenen tärkeimpiä teatteripoliittisia uudistushankkeita." Tästä varmasti olemme kaikki yhtä mieltä, varsinkin teatteririntamalla ja varsinkin orkesteririntamalla. Laki pelasti hyvin monen orkesterin tehtävät.

Tämä on lakialoite, joka on sivistysvaliokunnassa aikanaan ollut esillä ja johon on otettu hyvin voimakkaasti kantaa ja johon tietysti näyttelijänä ja kansanedustajana on jopa velvollisuus ottaa kantaa. Ehdotetaan, että teatteri- ja orkesterilain 3 ja 5 § muutettaisiin niin, että lakiin liitettäisiin kaksi lastenteatteria.

Teatterilaki uhkaa Skolteaternin olemassaoloa. Ilman opetusministeriön pelastustoimia vuodeksi 93 olisi Skolteaternin valtionapu vähentynyt noin miljoonalla markalla eli noin 60 prosentilla. Tuo tilanne uhkaa nyt toteutua vuonna 94. Skolteatern on valtakunnallisesti toimiva teatteri, joka on erittäin arvostettu ruotsinkielisissä ja melkein kaikissa kunnissa, joissa tämä teatteri toimii. Ahvenanmaalla teatteri on antanut 15 esitystä tänä keväänä.

Teatterilaki kuitenkin siirtää teatterin osalta maksut kunnan harteille. Espoo kieltäytyi myöntämästä teatterille penniäkään lisäavustusta, ja uusi laki uhkasi viedä miljoonan. Espoon kaupungin kannalta Skolteaternia ei siis tarvita, sillä miljoonan markan vähennys tästä avustuksesta olisi saattanut lopettaa koko teatteritoiminnan.

Kirjeessä hallintojohtaja Christian Blom pyytää nimenomaan sivistysvaliokuntaa tekemään teatteri- ja orkesterilakiin muutoksen, että nämä kaksi teatteria, Skolteatern ja Teatteri Pieni Suomi, saisivat jo laissa mainiten saman valtionavustuksen kuin Svenska Teatern ja Tampereen Työväen Teatteri. Lain 5 §:n 1 momenttiin on siis lisättävä Skolteatern ja Teatteri Pieni Suomi. Käytännössä se merkitsisi, että teatterimme toimisivat valtakunnallisina tai kansallisina lastenteattereina vastuualueenaan koko Suomi. Lastenteattereita ei ole perustettu enää moniin vuosiin, joten nämä tuet tulisi toteuttaa mahdollisimman pian.

Teatteri Pienen Suomen teatterinjohtajan vierailu sivistysvaliokunnassa kulttuuripoliittisen selontekokeskustelun yhteydessä toi jälleen selventävästi esiin sen, miten vakavalla pohjalla kyseinen teatteri on toiminut ja miten vastuullista ja arvokasta työtä nuorten ja lasten teatterina Teatteri Pieni Suomi on tehnyt.

Laadun määrittelystä teatterissa teatterinjohtaja sanoo seuraavaa: "Laadun määrittelyn vaikeus on johtanut erilaisiin yrityksiin korvata laadun määre määrän määreellä, aiemmin katsojaluvut, nyt henkilötyövuodet. Molemmat tavat suosivat laajoja koneistoja ja kieltävät erityispiirteiden arvon. Pienet teatterit ja teatteriryhmät ovat jo pitkään säästäneet kehittämällä työnkuvien limittämistä, lietsomalla talkoohenkeä ja polkemalla työaikalainsäädäntöä. Joustava koneisto on pystynyt toimimaan pienellä henkilömäärällä. Henkilötyövuosiin perustuva laskelma ei tunnusta tämän kaltaista työskentelyä, jota kulttuuripoliittinen selonteko mm. pitää välttämättömänä suuntauksena ja arvona."

Tämä osoittaa selkeästi sen, miten tiukalla ja ahtaalla tällä hetkellä Teatteri Pieni Suomi on ja yleensä pienet teatterit ovat, joiden henkilötyövuodet eivät edellytä sitä valtion tukea, mitä saavat suuret teatterit, jollaista myös henkilökohtaisesti edustan Lahden Kaupunginteatterin näyttelijänä.

Pidän erittäin tärkeänä kannanottona eduskunnalta sitä, että nämä kaksi lastenteatteria liitettäisiin teatteri- ja orkesterilakiin ja samaan asemaan kuin Tampereen Työväen Teatteri ja Svenska Teatern, koska se olisi ensimmäinen ja vakava kannanotto lastenteatterin puolesta, teattereiden puolesta, jotka todella kasvattavat tulevaisuudessa erittäin tasapainoisia ja hyviä katsojia.

Toteaisinkin lopuksi teatteri- ja orkesterilain 3 ja 5 §:n muuttamisesta sen, että 3 § muutettaisiin:

"Valtionosuuteen oikeutettuja teattereita ja orkestereita ovat:

1) opetusministeriön valtion talousarvion rajoissa teatterin ja orkesterin valtionosuuteen oikeutetuiksi hyväksymät teatterit ja orkesterit; sekä

2) Svenska Teatern i Helsingfors, Skolteatern, Teatteri Pieni Suomi ja Tampereen Työväen Teatteri."

5 §:n kohdalla ehdotus kuuluu: Svenska Teatern i Helsingfors -nimiselle teatterille, Skolteatern-nimiselle teatterille, Teatteri Pienelle Suomelle ja Tampereen Työväen Teatterille myönnetään valtionosuutta käyttökustannuksiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetystä sijaintikunnan kantokykyluokasta poiketen 60 prosenttia."

Näiden kahden teatterin lisäys näihin pykäliin tarkoittaisi sitä, että silloin näiden teattereiden tulevaisuus olisi turvattu ja myös se arvonanto,

mikä eduskunnan ja valtion taholta kuuluisi, olisi oikeutettu.

Tämän lakialoitteen allekirjoittajina on 52 kansanedustajaa, ja he ovat seuraavat: Räty, Pykäläinen, Nikula, Pulliainen, Korhonen, Gustafsson, A. Ojala, Tykkyläinen, Astala, Andersson, U. Anttila, Mäkelä, Jurva, Paloheimo, Seppänen, von Bell, Wahlström, Luukkainen, Kautto, Alho, Skinnari, Hämäläinen, P. Leppänen, Apukka, O. Ojala, J. Roos, Nordman, Laine, Lahikainen, Iivari, Muttilainen, Hurskainen, Lahti-Nuuttila, Kalliomäki, Rimmi, Hacklin, Polvi, Metsämäki, V. Laukkanen, Laakso, Stenius-Kaukonen, Koskinen, Vuoristo, Luhtanen, Kasurinen, Jaakonsaari, Helle, R. Aho, Polvinen, Rinne, Vähänäkki ja Laaksonen. Olisin saanut vielä enemmän kansanedustajia lain taakse, mutta aikakiireiden johdosta en saanut kaikkien nimiä.

Arvoisa puhemies! Toivon, että kun laki tulee aikanaan sivistysvaliokuntaan käsiteltäväksi, hallituspuolueiden kansanedustajat ottavat asian vakavasti, kuten ottivat vakavasti silloin, kun asianosaiset teatterinjohtajat olivat selvittämässä teattereidensa ongelmia, ja osoittivat erittäin suurta myötämielisyyttä teattereiden pelastamiseksi.

Ed. Halonen: Arvoisa puhemies! Tulin tänne puhuakseni ed. Rädyn ja muiden allekirjoittajien tekemän aloitteen puolesta, joka on mielestäni mitä erinomaisin ja parhain. En itse kuulu näihin allekirjoittajiin yksinkertaisesti siitä syystä, että olen Teatteri Pienen Suomen hallituksen puheenjohtaja ja katson, että tässä mielessä olen ehkä liian lähellä tekemään asiasta aloitetta. Sen sijaan uskoisin, arvoisa puhemies, että olen kyllin lähellä kertoakseni, miltä tämä näyttää teattereiden sisältä.

Lastenteattereiden tärkeyttä ei ole kiistetty, ei nyt, ei eilen eikä todennäköisesti kiistetä myöskään huomenna. Toisaalta hyvin sitkeässä on sellainen harhaluulo, jonka mukaan, kun jotain tehdään lapsille, sen jollakin tavoin kai lasten pienen koon johdosta pitäisi olla halvempaa ja sillä tavoin mennä tavallaan vähemmin kustannuksin meidän aikuisten puolelta. Näin nyt ei kuitenkaan ole. Ensinnäkin lastenteatteri ei voi olla laadultaan huonompaa. Päinvastoin lapset ovat hyvin tarkkoja katsojia. On erittäin tärkeää, että lapset tutustuvat nimenomaan hyvään, ammattitaitoiseen teatteriin, koska lasten- ja nuortenteattereiden työllä luodaan se pohja, jolta sitten myös aikuisena suhtaudutaan teatteriin.

Lastenteatterin tekemisessä hyvän ammattitaidon lisäksi on otettava huomioon se, että useinkaan näytöskohtainen katsojamäärä ei voi olla yhtä suuri kuin aikuisilla. Lastenteatteri on omimmillaan silloin, kun se saa välittömän kontaktin pieneen katsojaan, ja näin ollen tästä automaattisesti johtuu se, että useimmat lastenteatterit ovatkin oivaltaneet pienten katsomoiden merkityksen intiimin tunnelman luomisessa.

Kolmanneksi on tässä yhteydessä muistutettava siitä, että hyvin harva ainakaan pienimmistä katsojista voi lähteä yksinään teatteriin. Siellä ovat sitten mukana isät, äidit, ukit, mummit tai jotkin muut aikuiset, ja näin ollen se lipun hinta, jonka perhe sijoittaa, kerrotaan vähintään kahdella, mutta useimmiten kolmella tai neljällä. Lapsen vieminen teatteriin ei tänä päivänä ole vanhemmille mikään halpa juttu. Siitä huolimatta voin vakuuttaa teille, että lippujen myyntiluvut, suoraan ovelta myytävien lippujen määrä, ovat mm. Skolteaternissa ja meillä Teatteri Pienessä Suomessa nousseet ilahduttavalla tavalla. Kysymys ei ole siis jostakin sellaisesta hyödykkeestä, jota koetettaisiin tarjota lapsille ja joka ei kävisi kaupaksi, vaan kysymys on halutusta tuotteesta, jossa kuitenkin on selvästi nähtävissä, että resurssit niin tuottajien kuin myös ostajien puolelta ovat niukat.

Jos lasten- ja nuortenteatterilla yleisesti ottaen on edelläkuvatunlaisia ongelmia, niin Skolteaternille vielä lisäongelmana on se, että kysymyksessä on teatteri, joka on pyrkinyt kulttuurillisen vähemmistömme, ruotsinkielisten lasten ja nuorten, kulttuurinnälkää tyydyttämään ja heillä on entistäkin pienemmät mahdollisuudet sellaiseen rahaa tuottavaan liiketoimintaan, jona tänä päivänä lähes kaikki kulttuuri haluttaisiin nähdä. On kuitenkin hyvä muistuttaa, että Skoliskin tekee tuotantoa molemmilla kielillä.

Arvoisa puhemies! Teatteri Pieni Suomi oli vielä pari vuotta sitten varsin heikossa taloudellisessa tilanteessa, kun se oli yhdistetty — aivan asiaa tutkineiden komiteoiden ehdotusten mukaisesti ja ottaen huomioon silloiset teatteriresurssit — kahdesta vanhasta teatterista: Intimiteatterista ja Penniteatterista. Sillä oli näiden fuusioiden perintönä jäljellä varsin hankala hallintorakenne. Tästä kuitenkin päästiin eroon kovalla työllä. Ja voin sanoa: kaikkien henkilöstöryhmien uhrautuvaisuudella.

Teatterin piirissä on tehty sekä supersaneeraus, hyvät säästöt, erinomaista teatterityötä että lisäksi saavutettu sekä katsojat että kriitikot. Jotta ei vaikuttaisi siltä, että puhun vain omista

tunteistani, on ehkä hyvä mainita, että valtion näyttämötaidetoimikunnan näyttelijäpalkinto meni viimeksi myös Teatteri Pienelle Suomelle. Sen sai teatterinäyttelijä Jouko Klemettilä nimenomaan siitä laajamittaisesta hyvästä näyttelijätyöstä, jota hän oli tehnyt pystyessään venymään milloin Ahmed Ahneeksi, milloin Juliaksi ja milloin taas Kellopeliappelsiinin nuoreksi sankariksi. On siis kysymys hyvästä taiteen tuottamistavasta. Kuitenkin on sanottava lopuksi, että sinänsä hyvin paljon odotettu ja kaivattu teatterilaki ei tässä mielessä tuonut ratkaisua, kuten ed. Räty täällä totesi, ei lasten- ja nuortenteattereille eikä sinänsäkään sellaisille pienille teattereille, jotka olivat käyneet jo läpi laihdutuskuurin aivan tämän lain tavoitteiden mukaisesti, mutta jos niin sanoisi: ennen aikojaan.

Kun viime talvena sitten pyrittiin selvittämään näitä ongelmia, niin voin ihan oppositiosta sanoa tunnustuksen siitä, että valtioneuvoston asiasta vastaavat ministerit olivat asiassa mukana ihan samalla tavalla kuin sivistysvaliokunta, joka teki aivan erinomaista työtä. Silloin itse asiassa, näin käsitin, päätettiin palata asiaan mahdollisimman pian. Nyt ed. Rädyn tekemä aloite antaa siihen konkreettiset mahdollisuudet.

Arvoisa puhemies! Hyvin usein aloitteita tehdään jonkun asian tärkeyden painottamiseksi sinänsä. Tällä kertaa meillä on kyseessä aloite, joka on niin ajankohtainen ja jonka tarkoittama ongelma niin nopeasti ratkaistava, että todella toivoisi, että opetusministeriössä tutustuttaisiin kaikella huolella tähän aloitteeseen jo kesän aikana ennen kuin eduskuntakaan on ehtinyt sitä käsitellä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

9) Eduskunnan kirjaston kertomus vuodelta 1992 (K 8)

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna torstaina kello 10.

Täysistunto lopetetaan kello 14.25.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen